

УДК: 620.21:546.3/9(4-672EU)

Bibliid 1451-3188, 23 (2024)

Год XXIII, бр. 87-88, стр. 99–154

Изворни научни рад

Рад примљен 5. 8. 2024. године

Рад одобрен 20. 9. 2024. године

DOI: https://doi.org/10.18485/iipe_ez.2024.23.87_88.6

УРЕДБА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ О УСПОСТАВЉАЊУ ОКВИРА ЗА ОБЕЗБЕЂЕЊЕ БЕЗБЕДНОГ И ОДРЖИВОГ СНАБДЕВАЊА КРИТИЧНИМ СИРОВИНАМА

*Душко ДИМИТРИЈЕВИЋ**

Апстракт: Приступ критичним сировинама од кључног је значаја за економију Европске уније (ЕУ), функционисање њеног унутрашњег тржишта и за постизање циљева зелене и дигиталне транзиције. Ризик од поремећаја у снабдевању овим сировинама непрестано расте због растућих геополитичких тензија и конкуренције у области ресурса. Стога, ако се питање повећане потражње не реши на оптималан начин, повећана потражња за критичним сировинама могла би имати негативне последице по животну средину и друштво. С обзиром на сложеност и транснационални карактер ланаца вредности критичних сировина, некоординисане националне мере за обезбеђењем безбедног и одрживог снабдевања критичним сировинама садрже ризик од нарушавања функционисања унутрашњег тржишта. Да би се ове ситуације превазишле и да би се заштитило функционисање унутрашњег тржишта ЕУ, Европски парламент и Савет 11. априла 2024.

* Институт за међународну политику и привреду, Београд. E-mail: dimitrijevicd@diplomacy.bg.ac.rs; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3375-7280>.

Рад је настао у оквиру пројекта „Србија и изазови у међународним односима 2024. године”, који финансира Министарство просвете, науке и технолошких иновација Републике Србије, а реализује Институт за међународну политику и привреду током 2024. године.

године усвојили су Уредбу 2024/1252 о успостављању оквира за обезбеђење безбедног и одрживог снабдевања критичним сировинама, чиме су створене претпоставке за заштиту економске отпорности ЕУ и њену стратешку аутономију.

Кључне речи: ЕУ, критичне сировине, безбедно и одрживо снабдевање, унутрашње тржиште.

1) УВОД

Критичне сировине имају огроман значај за стабилно функционисање унутрашњег тржишта ЕУ. Такође, ове сировине играју значајну улогу и у постизању зелене и дигиталне транзиције. Уз то, оне су потребне на почетку многих индустријских ланаца вредности и често представљају суштинске материјале неопходне за низ стратешких сектора, укључујући обновљиву енергију, дигиталну индустрију, ваздухопловство и одбрану. С обзиром на примену у различитим стратешким секторима, за веровати је да ће потражња за критичним сировинама експоненцијално расти у наредним деценијама. Иначе, критичне сировине играју кључну улогу у подршци економским активностима на унутрашњем тржишту, а поремећаји у снабдевању могу имати значајан прекогранични ефекат међу државама чланицама. У том смислу, некоординисане акције држава чланица могле би нарушити конкуренцију и фрагментирати унутрашње тржиште (на пример увођењем различитих прописа за тржишне оператере или различитих нивоа приступа праћења ризика снабдевања, затим увођењем различитих нивоа подршке националним пројектима или стварањем препрека за прекограничну трговину критичним сировинама или сродним добрима између држава чланица), чиме би се створиле препреке за правилно функционисање унутрашњег тржишта. Уз наведено, и појединачне акције држава чланица које би биле предузете у циљу спречавања поремећаја у снабдевању критичним сировинама могле би бити крајње неефикасне због чега је унутар ЕУ постављено питање успостављања заједничког оквира којим би било могуће нормативно обезбедити несметани приступ безбедном и одрживом снабдевању критичним сировинама. Овим оквиром требало би дефинисати стратешке и критичне сировине. То конкретно значи да би било потребно сачинити листу стратешких сировина и листу критичних сировина. Листа стратешких сировина требало би да садржи сировине које су од великог стратешког

значаја за функционисање унутрашњег тржишта, узимајући у обзир начин на који се користе у стратешким технологијама које подупиру зелену и дигиталну транзицију или које се користе у одбрамбеној или вазухопловној индустрији. Листа критичних сировина требало би да садржи све стратешке сировине и све друге сировине које су од великог значаја за укупну економију ЕУ и за које постоји велики ризик од поремећаја у снабдевању. Следствено наведеним листама, требало би ојачати отпорност ланаца снабдевања критичним сировинама, идентификацијом и подршком одређених стратешких пројеката, уз прописивање мера за јачање способности ЕУ да прати и ублажи постојеће и будуће ризике по безбедност снабдевања. Поред тога, овим оквиром би требало прописати и мере за повећање циркуларности и одрживости критичних сировина које се користе у ЕУ. Заједно са реформом тржишта електричне енергије и „нето-нултом” индустријском регулативом, која има за циљ повећање производње и кључних технологија са неутралним емисијама угљеника како би се обезбедили безбедни, одрживи и конкурентни ланци снабдевања за чисту енергију, овај оквир за критичне сировине створио би повољно регулаторно окружење за конкурентност европске индустрије, а како је то ближе предвиђено у Зеленој агенди.¹

¹ Почев од 2011. године, сваке треће године Европска комисија објављује листу „критичних супстанци” за државе чланице. Најновија датира из 2023. године и укључује 34 ресурса. Европски институт за технологију и иновације основао је 2015. године истраживачки конзорцијум посвећен критичним сировинама (*EIT Raw Materials*), који је 2020. године преузео администрацију Европске алијансе сировина (*European Raw Materials Alliance – ERMA*). ERMA има за циљ да смањи зависност Европе од ових критичних минералних ресурса. Она је део европског акционог плана за реализацију регулативе о критичним сировинама за Зелену агенду (*Green Deal Critical Raw Materials Act – CRMA*) која је предложена од стране Европске комисије 16. марта 2023. године. Као део шире европске стратегије о критичним сировинама коју је усвојио Европски парламент 24. новембра 2021. године, а ради спровођење индустријског плана Зелене агенде, регулатива о критичним сировинама повезана је са другим водећим мерама у Европи, као што је регулатива о „нето-нултој” индустрији (*Net Zero Industry Act – NZIA*), и са реформама тржишта електричне енергије које су везане за енергетску кризу из 2021. године. Један део плана Зелене агенде поставља прецизне циљеве за производне капацитете држава чланица Европске уније до 2030. године, с намером смањења стратешке зависности. Њихова реализација требало би да доведе до нових модела одрживог развоја који су у директној вези са системском трансформацијом европске привреде у „зелену економију”. Видети: Yves Jégourel, “Europe and securing supplies of mineral resources:

Председница Европске комисије Урсула фон дер Лајен (*Ursula Gertrud von der Leyen*), прва је најавила усвајање акта о критичним сировинама током свог говора о стању ЕУ 2022. године.² Она је подсетила да постоји потреба за решавањем зависности ЕУ од увозних критичних сировина диверзификацијом и обезбеђивањем домаћег и одрживог снабдевања. Њен говор, био је одговор на Версајску декларацију из 2022. године, коју је усвојио Европски савет, а у којој је истакнут стратешки значај критичних сировина за обезбеђење енергетске независности и стратешке аутономије ЕУ и одбрану европског суверенитета.³ Такође, њен говор био је и својеврсни одговор на закључке Конференције о будућности Европе и на резолуцију Европског парламента из новембра 2021. године, о стратегији ЕУ за критичне сировине. У потоњем периоду, надлежни органи ЕУ (Европски парламент и Савет), размотрили су изнети предлог да би након спроведене процедуре, 11. априла 2024. године, донели Уредбу 2024/1252 о успостављању оквира за обезбеђење безбедног и одрживог снабдевања критичним сировинама, чиме су створене претпоставке за заштиту економске отпорности ЕУ и њене стратешке аутономије потребне за реализацију циљева зелене и дигиталне транзиције. Уредба поставља регулаторни оквир за подршку развоју домаћих капацитета и ојачавању одрживости и циркуларности ланаца снабдевања критичним сировинама у ЕУ. Њоме

from strategic urgency to diplomatic pragmatism”, *European issues*, 2023, No. 675, pp. 2–5; Душко Димитријевић, „Европска Зелена агенда”, *Европско законодавство*, 2022, vol. 21, бр. 79, стр. 173–194.

² Урсула фон дер Лајен том приликом је изјавила: „Овај акт ће нас приближити нашим климатским амбицијама. То ће значајно унапредити рафинацију, прераду и рециклажу критичних сировина овде у Европи. Сировине су од виталног значаја за производњу кључних технологија за нашу двоструку транзицију – попут производње енергије ветра, складиштења водоника или батерија. Јачамо нашу сарадњу са поузданим трговинским партнерима на глобалном нивоу како бисмо смањили тренутну зависност ЕУ од само једне или неколико земаља. У нашем заједничком интересу је да повећамо производњу на одржив начин и да истовремено обезбедимо највиши ниво диверзификације ланаца снабдевања за наша европска предузећа.” Видети: “Critical Raw Materials: ensuring secure and sustainable supply chains for EU’s green and digital future”, European Commission, Press Release. Интернет: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1661, 8.7.2024.

³ “Versailles Declaration, 10 and 11 March 2022”, European Council. Интернет: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/11/the-versailles-declaration-10-11032022/>.

се пружа подршка диверсификацији ланаца снабдевања кроз нова међународна партнерства, а такође се промовише допринос трговинских споразума ЕУ у испуњавању циљева стратегије „Глобална капија” (*Global Gateway Strategy*) из 2021. године, која предвиђа јачање паметних, чистих и безбедних веза у дигиталном, енергетском и транспортном сектору, као и јачање здравствених, образовних и истраживачких система широм света.⁴

2) МЕРА ЕУ

„Уредба (ЕУ) 2024/1252 Европског парламента и Савета од 11. априла 2024. године, о успостављању оквира за обезбеђивање безбедног и одрживог снабдевања критичним сировинама и о изменама и допунама Уредбе (ЕУ) бр. 168/2013, (ЕУ) 2018/858, (ЕУ) 2018/1724 и (ЕУ) 2019/1020 [Regulation (EU) 2024/1252 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 establishing a framework for ensuring a secure and sustainable supply of critical raw materials and amending Regulations (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 and (EU) 2019/1020].⁵

3) СВРХА

Општи циљ Уредбе јесте унапређење функционисања унутрашњег тржишта ЕУ успостављањем оквира за обезбеђивање приступа безбедном, отпорном и одрживом снабдевању критичним сировинама, између осталог, подстицањем ефикасности и циркуларности у целом ланцу вредности. Ради постизања општег циља Уредба предвиђа мере које треба да доведу до смањења ризика од поремећаја снабдевања критичним сировинама који би могли нарушити конкуренцију и фрагментирати унутрашње тржиште, посебно идентификацијом и

⁴ Стратегија има за циљ да мобилише до 300 милијарди евра инвестиција кроз приступ тима Европе, окупљајући ЕУ, њене државе чланице и њихове финансијске и развојне институције. Фокус је на паметним улагањима у инфраструктуру квалитета, уз поштовање највиших друштвених и еколошких стандарда, у складу са интересима и вредностима ЕУ: владавином права, људским правима и међународним нормама и стандардима. Видети: “Global Gateway overview”, European Commission. Интернет: https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/global-gateway/global-gateway-overview_en, 7.7.2024.

⁵ Видети: „Извори”.

подршком стратешким пројектима који доприносе смањењу увозне зависности и диверсификације, а кроз улагање напора у подстицању технолошког напретка и ефикасности како би се ублажило очекивано повећање потрошње критичних сировина. Уредба још предвиђа и мере побољшања способности ЕУ да прати и ублажи ризике по сигурност снабдевања критичним сировинама и да осигура слободу кретања критичних сировина и производа уз осигурање високог нивоа заштите животне средине и одрживости, између осталог и побољшањем њихове циркулације.⁶

4) САДРЖАЈ

Дефиниције

Предметна Уредба у члану 2. предвиђа дефиниције основних појмова, тако да под појмом:

- 1) „Сировина”, подразумева супстанцу у прерађеном или непрерађеном стању која се користи као материјал у производњи међупроизвода или производа, не укључујући супстанце које се примарно користе као храна, храна за животиње или гориво;
- 2) „Ланац вредности сировина”, подразумева све активности и процесе у истраживању, експлоатацији, преради и рециклажи сировина;
- 3) „Истраживање”, подразумева све активности које имају за циљ проналажење и утврђивање својстава минералних налазишта;
- 4) „Експлоатација” означава експлоатацију руда, минерала и биљних производа из њиховог изворног извора у облику главног производа или нуспроизвода, укључујући подземна минерална лежишта, подводна минерална лежишта и минерална лежишта у води и из кондензоване воде и дрвећа;
- 5) „Капацитет за експлоатацију Уније” подразумева збир највећих годишњих обима производње из експлоатационих активности руда, минерала, биљних производа и концентрата који садрже стратешке критичне сировине, који се обављају у ЕУ, укључујући

⁶ Душко Димитријевић, Преусмеравање економске политике Европске уније након пандемије Covid-19, у: Невена Станковић, Драгана Дабић, Горан Бандов (урс), *Развојни правци Европске уније након пандемије Covid-19*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2021, стр. 217–238.

- активности прераде које се обично обављају на локацији експлоатације или у близини локације експлоатације;
- 6) „Налазиште минерала” подразумева сваки појединачни минерал или комбинацију минерала који се јавља у маси или лежишту од потенцијалног економског интереса;
 - 7) „Резерве”, подразумевају сва налазишта минерала из којих може бити економски исплатива експлоатација у контексту одређеног тржишта;
 - 8) „Прерада”, подразумева све физичке, хемијске и биолошке процесе укључене у прераду сировина из руда, минерала, биљних производа или отпада у чисте метале, легуре или друге економски корисне облике, укључујући обogaћивање, сепарацију, топљење и рафинацију, искључујући обраду метала и даљу прераду у полупроизводе и производе;
 - 9) „Прерађивачки капацитет Уније”, подразумева збир највећих годишњих обима производње активности прераде стратешки критичних сировина које се обављају у ЕУ, искључујући такве активности које се обично обављају на локацији експлоатације или у близини локација експлоатације;
 - 10) „Рециклирање”, подразумева рециклирање како је дефинисано у члану 3, тачка 17. Директиве 2008/98/ЕЦ;⁷
 - 11) „Капацитет за рециклажу Уније”, подразумева збир највећих годишњих обима производње стратешких активности рециклаже сировина након поновне прераде спроведене у ЕУ, укључујући сортирање и претходну обраду отпада у секундарне сировине;
 - 12) „Годишња потрошња стратешких сировина”, подразумева збир количине стратешких сировина које у прерађеном облику потроше компаније основане у ЕУ, искључујући стратешке сировине садржане у међупроизводима или производима стављеним на тржиште ЕУ;
 - 13) „Ризик сигурности снабдевања”, подразумева ризик сигурности снабдевања израчунат у складу са одељком 2 Прилога II;

⁷ “Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain Directives (Text with EEA relevance)”, *OJ L 312*, 22.11.2008, pp. 3–30.

- 14) „Пројекат у области критичних сировина”, подразумева сваки планирани објекат или планирано значајно проширење или планирану значајну конверзију постојећег објекта који се користи за експлоатацију, прераду или рециклажу критичних сировина;
- 15) „Купац”, подразумева компанију која је склопила купопродајни уговор са носиоцем пројекта;
- 16) „Уговор о реоткупу”, подразумева сваки уговор између компаније и носиоца пројекта који садржи или обавезу предузећа да купи део сировина произведених у оквиру одређеног пројекта у области сировина током одређеног период или обавезу носиоца пројекта да понуди предузећу могућност такве куповине;
- 17) „Носилац пројекта”, подразумева компанију или конзорцијум компанија које спроводе пројекат у области критичних сировина;
- 18) „Поступак издавања дозволе”, подразумева поступак који обухвата све битне дозволе за изградњу пројекта у области критичних сировина и управљање овим пројектима, укључујући грађевинске дозволе, дозволе за употребу хемикалија, дозволе за прикључење на електроенергетску мрежу, еколошке процене и еколошке сагласности, ако су потребне, и све захтеве и поступке од потврде да је захтев комплетан до обавештења дотичне јединствене контакт тачке о свеобухватној одлуци о исходу поступка;
- 19) „Свеобухватна одлука”, подразумева одлуку или скуп одлука које доносе органи држава чланица којима се одлучује да ли је носиоцу пројекта одобрено спровођење пројекта у области критичних сировина, не доводећи у питање одлуке донете у контекст жалбеног процеса;
- 20) „Национални програм”, подразумева национални програм или скуп програма који покривају целу националну територију, који су сачинили и усвојили релевантни национални или регионални органи;
- 21) „Опште истраживање”, подразумева истраживање на националном или регионалном нивоу које није циљано истраживање;
- 22) „Циљано истраживање”, подразумева детаљно истраживање појединачног налазишта минерала;
- 23) „Мапа потенцијалних налазишта”, подразумева мапу на којој су означене области на којима постоји вероватноћа да ће постојати минерална налазишта одређене сировине;

- 24) „Прекид у снабдевању”, подразумева неочекивано значајно смањење доступности одређене сировине или значајно повећање цене те сировине изнад нормалне нестабилности тржишне цене;
- 25) „Ланац снабдевања сировинама”, подразумева све активности и процесе у ланцу вредности сировина до тачке у којој се сировина користи као материјал за производњу полупроизвода или производа;
- 26) „Стратегије ублажавања”, подразумева мере које је развио појединачни привредни субјекат како би ограничио вероватноћу прекида снабдевања у свом ланцу снабдевања сировинама или да би ублажио штету по његову економску активност проузроковану таквим прекидом снабдевања;
- 27) „Кључни тржишни оператери”, подразумевају предузећа у ланцу снабдевања ЕУ критичним сировинама и предузећа која су ниже у ланцу вредности која троше критичне сировине чије је поуздано функционисање од суштинског значаја за снабдевање критичним сировинама;
- 28) „Стратешке залихе”, подразумевају количину одређене сировине у било ком облику коју јавни или приватни оператер складишти да би је пустио у промет у случају прекида снабдевања;
- 29) „Велика компанија”, подразумева свако предузеће које је у просеку имало више од 500 запослених и глобални нето промет већи од 150 милиона евра у последњој финансијској години за коју је састављен годишњи финансијски извештај;
- 30) „Стратешке технологије”, подразумевају кључне технологије неопходне за зелену и дигиталну транзицију, као и за одбрану и ваздухопловство;
- 31) „Одбор директора” подразумева административни или надзорни орган одговоран за надгледање извршног управљања компаније или, ако такво тело не постоји, лице или лица која обављају еквивалентне функције;
- 32) „Отпад”, подразумева отпад како је дефинисано у члану 3, тачка 1. Директиве 2008/98/ЕЦ;
- 33) „Прикупљање”, подразумева прикупљање како је дефинисано у члану 3, тачка 10. Директиве 2008/98/ЕЦ;
- 34) „Обрада”, подразумева обраду како је дефинисано у члану 3, тачка 14. Директиве 2008/98/ЕЦ;

- 35) „Опоравак”, подразумева опоравак како је дефинисано у члану 3, тачка 15. Директиве 2008/98/ЕЦ;
- 36) „Поновно коришћење”, подразумева поновну употребу како је дефинисано у члану 3, тачка 13. Директиве 2008/98/ЕЦ;
- 37) „Отпад од вађења минерала”, подразумева отпад од екстракције минерала у смислу члана 2. став 1. Директиве 2006/21/ЕЦ;⁸
- 38) „Постројење за управљање отпадом из вађења минерала”, подразумева постројење за управљање отпадом како је дефинисано у члану 3. тачка 15. Директиве 2006/21/ЕЦ;
- 39) „Прелиминарна економска процена”, подразумева рану, концептуалну процену потенцијалне економске одрживости пројекта за опоравак критичних сировина из отпада од екстракције минерала;
- 40) „Уређај за магнетну резонанцу”, подразумева неинвазивни медицински уређај који користи магнетна поља за добијање анатомских слика и сваки други уређај који користи магнетна поља за добијање слика унутрашњости предмета;
- 41) „Генератор енергије на ветар”, подразумева део ветротурбине на копну или мору који претвара механичку енергију ротора у електричну енергију;
- 42) „Индустријски робот”, подразумева аутоматски контролисан, програмиран, вишенаменски механички уређај за руковање објектима чија се кретања могу програмирати дуж најмање три осе, које могу бити покретне или непокретне, и који се користи у индустријској аутоматизацији;
- 43) „Моторно возило”, подразумева свако хомологовано возило категорије М или Н како је дефинисано у члану 4, став 1, тачка (а) и (б) Уредбе (ЕУ) 2018/858;⁹

⁸ “Directive 2006/21/EC of the European Parliament and of the Council of 15 March 2006 on the management of waste from extractive industries and amending Directive 2004/35/EC – Statement by the European Parliament, the Council and the Commission”, *OJ L 102*, 11.4.2006, pp. 15–34.

⁹ “Regulation (EU) 2018/858 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on the approval and market surveillance of motor vehicles and their trailers, and of systems, components and separate technical units intended for such vehicles, amending Regulations (EC) No 715/2007 and (EC) No 595/2009 and repealing Directive 2007/46/EC (Text with EEA relevance.)”, *OJ L 151*, 14.6.2018, pp. 1–218.

- 44) „Лако превозно средство”, подразумева свако лако возило на точковима чији погон може бити покретан електричним мотором или комбинацијом електромотора и људске снаге, укључујући електричне скутере, електричне бицикле и хомологована возила категорије Л како је дефинисано у члану 4. Уредбе (ЕУ) бр. 168/2013;¹⁰
- 45) „Генератор за хлађење”, подразумева део расхладног система који производи температурну разлику којом се топлота може уклонити из простора или процеса који се хлади на основу електричног циклуса компресије паре;
- 46) „Топлотна пумпа”, подразумева део система грејања који производи температурну разлику којом се топлота може довести у простор или процес који се загрева, на основу принципа циклуса електричне компресије паре;
- 47) „Електрични мотор”, подразумева уређај који претвара улазну електричну снагу у механичку излазну снагу у облику ротације са брзином и обртним моментом који зависе од одређених фактора, укључујући фреквенцију напона напајања и број полова мотора, и има називну излазну снагу од најмање 0,12 кВ;
- 48) „Аутоматска машина за прање веша”, подразумева машину за прање веша која обавља цео програм прања веша без икакве интервенције корисника;
- 49) „Машина за сушење веша”, подразумева машину у којој се текстил суши центрифугирањем у ротирајућем бубњу кроз који пролази загрејани ваздух;
- 50) „Микроталасна пећ”, подразумева сваки уређај за загревање хране електромагнетном енергијом;
- 51) „Усисивач”, подразумева уређај који уклања прљавштину са површине намењене за чишћење струјањем ваздуха добијеним негативним притиском произведеним унутар уређаја;
- 52) „Машина за прање судова”, подразумева машину која пере и испира посуђе;

¹⁰ “Regulation (EU) No 168/2013 of the European Parliament and of the Council of 15 January 2013 on the approval and market surveillance of two- or three-wheel vehicles and quadricycles Text with EEA relevance”, *OJ L 60*, 2.3.2013, pp. 52–128.

- 53) „Трајни магнет”, подразумева магнет који остаје магнетан након што напусти спољашње магнетно поље;
- 54) „Носач података”, подразумева симбол са линеарним бар кодом, дводимензионални симбол или било који други медијум са којег се идентификациони подаци могу аутоматски читати;
- 55) „Јединствена идентификациона ознака производа”, подразумева јединствени низ знакова који се користи за идентификацију производа;
- 56) „Превлака магнета”, подразумева слој материјала који се обично користи за заштиту магнета од корозије;
- 57) „Уклањање”, подразумева ручну, механичку, хемијску, термичку или металуршку акцију која резултира тиме да се циљни састојци или материјали могу идентификовати или као засебан излазни ток или као део излазног тока;
- 58) „Субјект за рециклажу”, подразумева свако физичко или правно лице које врши рециклажу у одобреном објекту;
- 59) „Стављање на располагање на тржишту”, подразумева сваку испоруку производа за дистрибуцију, потрошњу или употребу на тржишту Уније у току комерцијалне активности уз плаћање или бесплатно;
- 60) „Врста критичне сировине”, подразумева критичну сировину која се ставља на тржиште која се може разликовати по степену прераде, хемијском саставу, географском пореклу или примењеним методама производње;
- 61) „Стављање на тржиште”, подразумева прво стављање производа на располагање на тржишту ЕУ;
- 62) „Оцењивање усаглашености”, подразумева поступак за доказивање да ли су испуњени захтеви из члана 28, 29. или 31;
- 63) „Стратешко партнерство”, подразумева обавезу договорену између ЕУ и треће земље или прекоморске земље и територије да се повећа сарадња у вези са ланцем вредности сировина, а која је успостављена необавезујућим инструментом који утврђује радње од заједничког интереса и који омогућава повољне исходе за ЕУ и за релевантну трећу земљу или релевантну прекоморску земљу и територију;

64) „Управљање са више заинтересованих страна”, подразумева формалну, смислену и суштинску улогу више врста заинтересованих страна, укључујући цивилно друштво у доношењу одлука о програму сертификације, као што је документовано мандатом, описом посла или другим доказима, који потврђују или подржавају учешће представника више заинтересованих страна у том програму сертификације.

Стратешке и критичне сировине

Одредбом члана 3. Уредбе дефинишу се стратешке и критичне сировине. Стратешким сировинама сматрају се сировине, укључујући сировине у непрерађеном облику, у било којој фази прераде и када настају као нуспроизвод других процеса експлоатације, прераде или рециклаже (наведене у делу 1. Прилога I Уредбе). С обзиром на то да је Комисија овлашћена за доношење делегираних аката она може ажурирати попис стратешких сировина до 27. маја 2027. године, а након тога сваке три године. Ажурирани попис стратешких сировина укључује сировине које су међу процењеним сировинама највише рангиране према стратешкој важности, предвиђеном расту потражње и потешкоћама у повећању производње (како је наведено у делу 2. Прилога I Уредбе). На захтев Европског одбора за критичне сировине основаног на основу члана 35. Уредбе (даље: Одбор), Комисија може, уз редовна преиспитивања, у било којем тренутку преиспитати потребу даљег ажурирања пописа стратешких сировина на основу праћења и тестирања отпорности на стрес у складу са овом Уредбом. Чланом 4. Уредбе ближе се детерминише појам „критичних сировина”. Под критичним сировинама сматрају се сировине, укључујући сировине у непрерађеном облику, у било којој фази прераде и када настају као нуспроизвод других процеса експлоатације, прераде или рециклирања (наведене у делу 1. Прилога II Уредбе). Као и код стратешких сировина, Комисија има овлашћење да доноси делегиране акте и да врши ажурирање пописа критичних сировина до 27. маја 2027. године, а након тога сваке три године. Такав попис укључује и стратешке сировине и све друге сировине које достигну или премаше праг ризика за безбедност снабдевања од 1, као и праг економске важности од 2,8 (који коефицијенти се израчунавају према формули садржаној у делу 2 Прилога II Уредбе).

Референтне вредности

Уредба се у поглављу које се односи на јачање ланца вредности сировина бави референтним вредностима (члан 5). Следствено, Комисија и државе чланице могу јачати различите фазе ланца вредности стратешких сировина применом мера којим се обезбеђује да се капацитети ЕУ за сваку стратешку сировину до 2030. године знатно увећају како би се њен капацитет приближио следећим референтним вредностима, и то: 1. Капацитет експлоатације којим би се омогућила експлоатација руда, минерала или концентрата потребних за производњу барем 10% годишње потрошње стратешких сировина, у мери у којој је то могуће с обзиром на резерве ЕУ; 2. Капацитет прераде, укључујући све међукораке прераде, којим би се омогућила производња барем 40% годишње потрошње стратешких сировина; 3. Капацитет рециклаже, укључујући све међукораке рециклирања, којим би се омогућила производња барем 25% годишње потрошње стратешких сировина и којим би се омогућило рециклирање знатно повећаних количина сваке стратешке сировине из отпада.

Комисија и државе чланице примењују и одређене мере како би диверсификовале увоз стратешких сировина у ЕУ, на начин да се до 2030. године годишња потрошња сваке стратешке сировине у било којој фази прераде може ослонити на увоз из више трећих земаља или из прекоморских земаља и територија, с тим да ниједна трећа земља не покрива више од 65% годишње потрошње у ЕУ одређене стратешке сировине. Комисија и државе чланице према Уредби треба да уложе напоре како би подстакле технолошки напредак и ефикасност употребе ресурса, у циљу ублажавања очекиваног повећања потрошње критичних сировина у ЕУ испод референтне пројекције утврђене Уредбом (члан 44. став 1). Комисија би до 1. јануара 2027. године требало да донесе делегиране акте, ради допуне ове Уредбе утврђивањем референтних вредности за капацитет рециклаже изражене као удео стратешких сировина доступних у релевантним токовима отпада (за које постоји обавеза извештавања).¹¹ У делегираним актима такође се утврђује референтна вредност за капацитет рециклаже ЕУ, на основу капацитета

¹¹ “Regulation (EU) 2023/1542 of the European Parliament and of the Council of 12 July 2023 concerning batteries and waste batteries, amending Directive 2008/98/EC and Regulation (EU) 2019/1020 and repealing Directive 2006/66/EC (Text with EEA relevance)”, *OJ L* 191, 28.7.2023, pp. 1–117; “Directive 2000/53/EC of the European

рециклирања за сваку стратешку сировину у релевантним токовима отпада. Комисија посебно утврђује референтну вредност за капацитет рециклаже на основу следећих фактора: Постојећег капацитета рециклаже израженог кроз удео стратешких сировина доступних у релевантним токовима отпада, потом мера кроз које се стратешке сировине могу употребљавати из токова отпада, узимајући у обзир технолошку и економску изводљивост, као и циљева који су утврђени у другим правним актима ЕУ који се односе на употребу стратешких сировина из отпада.

Критеријуми за признавање стратешких пројеката

Одредбом члана 6. Уредбе регулишу се критеријуми за признање стратешких пројеката. Тако, Комисија признаје само оне пројекте за стратешке пројекте ако испуњавају следеће критеријуме:

- Ако пројекат доприноси безбедности снабдевања стратешким сировинама;
- Ако је пројект технички изводљив или би требало да постане технички изводљив у разумном року, а очекивани обим производње пројекта може се проценити с довољним степеном поузданости;
- Ако је пројекат могуће спровести одрживо поготово у погледу праћења, спречавања и свођења на најмању могућу меру утицаја на околину и друштво уз примену друштвено одговорних пракси, укључујући поштовање људских права, права аутохтоних народа и радничких права, посебно у случају недобровољног пресељавања, потом у погледу потенцијала за отварање квалитетних радних места и смислене сарадње са локалним заједницама и релевантним социјалним партнерима, те примене транспарентне пословне праксе са одговарајућим политикама за праћење усклађености и спречавања ризика од штетних ефеката на правилно функционисање јавне управе, укључујући корупцију и подмићивање;
- Ако пројекат који се покреће или спроводи у ЕУ ствара прекограничне користи изван државе чланице, за ниже секторе у ланцу вредности;

Parliament and of the Council of 18 September 2000 on end-of life vehicles – Commission Statements”, *OJ L* 269, 21.10.2000, pp. 34–43; “Directive 2012/19/EU of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on waste electrical and electronic equipment (WEEE) (recast) Text with EEA relevance”, *OJ L* 197, 24.7.2012, pp. 38–71.

– Ако пројекат који се покреће или спроводи у трећим земљама где су тржишта у настајању, а економије у развоју, ствара узајамна корист за ЕУ и треће земље, с тим што се пројектом ствара још и додатна вредност само за треће земље.

Комисија у складу са наведеним критеријумима и доказима утврђенима у Прилогу III оцењује да ли је потребно извршити прилагођавање техничком и научном напретку, или је потребно извршити измене или доношење нових међународних инструмената релевантних за испуњење критеријума који се односе на одрживо спровођење пројеката. Коначно, признање пројекта као стратешког пројекта не би требало да утиче на захтеве који се примењују на релевантни пројект или на релевантног носиоца пројекта у складу са правом ЕУ, међународним и националним правом.

Захтев за признавањем статуса стратешког пројекта

Уредба посебно регулише питање захтева за признавањем статуса стратешког пројекта којег подноси носилац пројекта Комисији (члан 7). Такав захтев мора да садржи: 1) Релевантни доказ о испуњености критеријума утврђених чланом 6. Уредбе; 2) Класификацију пројекта у складу са Оквирном класификацијом Уједињених нација за ресурсе, која је поткрепљена одговарајућим доказима; 3) Временски оквир за имплементацију пројекта, укључујући преглед дозвола потребних за пројекат и статус одговарајућег процеса издавања дозвола; 4) Меру за олакшавање јавне подршке, укључујући, по потреби, мере за олакшавање укључивања и активног учешћа погођених заједница, успостављање канала за редовну комуникацију са локалним заједницама, организацијама, социјалним партнерима и релевантним властима, те спровођење кампања подизања свести и информисања јавности и успостављања потенцијалних механизма за ублажавање и компензацију; 5) Информације о контроли компанија укључених у пројекат, како је дефинисано у члану 3, став 2. и 3. Уредбе Савета (ЕЗ) бр. 139/2004 и, ако је више компанија укључено, информације о релативној укључености сваке компаније у пројекат;¹² 6) Пословни план у коме се оцењује финансијска исплативост пројекта; 7) Процену

¹² “Council Regulation (EC) No 139/2004 of 20 January 2004 on the control of concentrations between undertakings (the EC Merger Regulation) (Text with EEA relevance)”, *OJ L 24*, 29.1.2004, pp. 1–22.

потенцијала пројекта за стварање квалитетних радних места и процену пројектних потреба за квалификованом радном снагом и план рада за подршку обуци и преквалификацији и промовисање инклузивног представљања радне снаге; 7) План за побољшање еколошког стања локалитета након завршетка експлоатације, када су у питању пројекти у трећим земљама или прекоокеанским земљама и територијама са циљем враћања животне средине у првобитно стање, водећи рачуна о техничкој и економској изводљивости; 8) Опис технички погодних алтернативних локација које је проценио носилац пројекта, и разлози због којих се не сматрају погодним локацијама за пројекат када су у питању пројекти који се односе искључиво на прераду или рециклажу који се налазе у заштићеним подручјима на основу Директиве 92/43/ЕЕЦ или Директиве 2009/147/ЕЦ;¹³ 9) План који садржи мере намењене сврсисходним консултацијама, као и мере за узимање у обзир резултата консултација са погођеним аутохтоним народима како би се спречили и минимизирали штетни ефекти на њихова права и где је то прикладно, план за правичну надокнаду. Ови планови се према Уредби могу прилагођавати. Комисија има обавезу да до 24. новембра 2024. године, донесе подзаконски акт којим се утврђује јединствени образац који носиоци пројекта морају да користе приликом подношења захтева. Комисија оцењује захтеве путем јавног позива са редовним роковима за затварање. Први такав датум затварања је 24. август 2024. Комисија има обавезу да утврђује датуме затварања најмање четири пута годишње. Ако сматра да су информације у пријави потпуне, Комисија ће обавестити подносиоце захтева у року од 30 дана од важећег датума затварања. Уколико је захтев непотпун, Комисија може затражити од подносиоца захтева да без непотребног одлагања достави додатне информације потребне за допуну захтева, при чему мора назначити које су додатне информације потребне. Након тога, Комисија обавештава Одбор о свим захтевима који се сматрају потпуним. Одбор се састаје у редовним интервалима како би на основу фер и транспарентне процедуре, расправљао и дао мишљење о томе да ли предложени пројекти испуњавају прописане критеријуме. Комисија пре одржавања састанака доставља Одбору оцену да ли предложени

¹³ “Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora”, *OJ L 206*, 22.7.1992, pp. 7–50; “Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds (Codified version)”, *OJ L 20*, 26.1.2010, pp. 7–25.

пројекти испуњавају прописане критеријуме, потом прослеђује комплетан захтев држави чланици, трећој земљи или прекоокеанској земљи и територији на коју се односи предложени пројекат. На основу образложеног приговора државе чланице пројекат се не разматра за признавање као стратешки пројекат. Када је реч о стратешким пројектима у трећим земљама или прекоморским државама и територијама, Комисија доставља примљени захтев тој трећој земљи или прекоморској земљи и територији. Комисија неће одобрити захтев док не добије изричито одобрење релевантне треће земље. Комисија у року од 90 дана од дана потврђивања потпуности захтева доноси одлуку о признавању пројекта као стратешког пројекта и обавештава подносиоца. У изузетним случајевима, Комисија може појединачно, а најкасније 20 дана пре истека рока, да продужи тај рок за највише 90 дана. У овом случају, Комисија писмено обавештава носиоца пројекта о разлозима продужења и року за доношење одлуке. Одлука Комисије мора бити образложена. Комисија своју одлуку доставља Одбору и држави чланици или трећој земљи на чију се националну територију пројекат односи. Ако Комисија утврди да стратешки пројекат више не испуњава прописане критеријуме, или ако је његово признање засновано на захтеву који је садржао нетачне информације у мери у којој то утиче на његову усклађеност са прописаним критеријумима, може повући признање пројекта као стратешког пројекта. Пре доношења одлуке о одузимању признања, Комисија саопштава носиоцу пројекта разлоге за своју одлуку, даје могућност носиоцу пројекта да одговори и узима у обзир одговор носиоца пројекта. Пројекти који више нису признати као стратешки пројекти губе сва права повезана са тим статусом на основу Уредбе. Стратешким пројектима који не испуњавају прописане критеријуме, могуће је дозволити да задрже свој статус стратешких пројеката три године од датума ажурирања Прилога I Уредбе.

Обавезе извештавања и информисања за стратешке пројекте

Уредба у члану 8. посебно регулише обавезе у вези са извештавањем и информисањем. Тако, сваке две године од дана признавања пројекта као стратешког пројекта, носилац пројекта подноси Комисији извештај који садржи податке о току реализације стратешког пројекта, посебно у погледу поступка издавања дозвола, потом разлоге кашњења у односу на прописане рокове и план за отклањање кашњења, те коначно и

податке о учињеном напретку у стратешком финансирању пројеката, укључујући информације о јавној финансијској подршци. Комисија доставља Одбору копију извештаја. Она може по потреби затражити од носиоца пројекта додатне информације од значаја за реализацију стратешког пројекта како би утврдила да ли су и даље испуњени прописани критеријуми.

Носилац пројекта обавештава Комисију о измени стратешког пројекта, затим и о изменама у контроли предузећа укључених у стратешки пројекат. Комисија може усвојити акте о спровођењу којима се успоставља јединствен образац који носиоци пројекта морају да користе за пружање свих информација потребних за извештаје. Такође, носиоци пројекта успостављају и редовно ажурирање веб-сајтова компанија или наменске веб-сајтове стратешких пројеката који садрже потребне информације за локално становништво које се, између осталог, односе на еколошке, друштвене и економске ефекте и користи стратешких пројеката. Релевантни део веб-страница компанија или наменске веб-странице стратешких пројекта морају бити доступни јавности бесплатно и без давања личних података (веб-странице са бесплатним приступом). Оне морају бити доступне на језику или језицима које локално становништво разуме.

Процедура за издавање дозвола

Посебан део Уредбе односи се на регулисање процедуре за издавање дозвола. Одредбом из члана 9. прописује се да ће до 24. фебруара 2025. године државе чланице успоставити или именовати једно или више тела као јединствену тачку за контакт. Ако држава чланица успостави или одреди више од једне такве контакт тачке, она ће обезбедити да постоји само једна таква контакт тачка за сваки релевантни административни ниво и фазу у ланцу вредности критичних сировина. Ако држава чланица успостави или одреди више тачака за контакт, она ће обезбедити да постоје једноставне и доступне веб-странице на којима су све контакт тачке. Јединствене контакт тачке одговорне су за олакшавање и координацију процеса издавања дозвола за пројекте у области критичних сировина. Појединачна контактна тачка помаже носиоцу пројекта у разумевању свих административних питања релевантних за процес издавања дозвола. Носиоци пројеката у области критичних сировина имају могућност да се обрате надлежној управној јединици у оквиру јединствене контакт тачке и да поднесу

документацију релевантну за процес издавања дозвола у електронској форми. Државе чланице обезбедиће да се узму у обзир све важеће студије, издате дозволе или сва одобрења за одређени пројекат у области критичних сировина. Оне су у обавези да омогуће подносиоцима захтева све релевантне информације у вези решавања спорова који би настали у процесу издавања дозвола за пројекте у области критичних сировина. Према Уредби, стратешки пројекти имају приоритетни статус. Они доприносе сигурности снабдевања ЕУ (члан 10). У погледу утицаја на животну средину, сматра се да су стратешки пројекти ЕУ од националног интереса и да служе јавном здрављу и безбедности, те да могу имати преовлађујући јавни интерес ако су испуњени сви услови утврђени одговарајућим законодавним актима ЕУ.¹⁴ У циљу ефикасног спровођења поступка издавања дозвола, носиоци пројеката и сви релевантни органи обезбеђују да се овај поступак спроведе на најбржи могући начин. Иначе, стратешким пројектима додељује се статус од највећег могућег националног значаја, ако такав статус постоји у националном праву. Сви поступци решавања спорова поводом издавања дозвола за стратешке пројекте пред националним судовима или другим телима, што укључује и поступке посредовања или арбитраже, третирају се као хитни. Процес издавања дозвола за стратешке пројекте у ЕУ у вези са експлоатацијом не сме трајати дуже од 27 месеци (члан 11). Такође, процес издавања дозвола не сме трајати дуже од 15 месеци за стратешке пројекте у ЕУ који се односе само на прераду или рециклажу. За стратешке пројекте који су били у поступку издавања дозволе пре него што су ови пројекти

¹⁴ “Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora”, *OJ L 206*, 22.7.1992, pp. 7–50; “Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy”, *OJ L 327*, 22.12.2000, pp. 1–73; “Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds (Codified version)”, *OJ L 20*, 26.1.2010, pp. 7–25. У заједничком Саопштењу, од 20. јуна 2023. године, наглашава се потреба координираног деловања зарад постизања европских економских и безбедносних интереса. Остварење ових интереса укључује промоцију сопствене конкурентности, заштиту од економских ризика и јачање партнерстава са свим државама које деле бригу у вези остваривања европске економске безбедности. Мере које ће Европска унија у том циљу предузимати требало би да прате принципе пропорционалности и прецизности како би се ограничили нежељени ефекти, не само по европску већ и по целокупну светску привреду. Видети: Душко Димитријевић, „Стратегија Европске уније о економској безбедности”, *Европско законодавство*, vol. 22, бр. 83, 2023, стр. 91–110.

признати као стратешки пројекти, и за проширење постојећих стратешких пројеката за које је већ издата дозвола, поступак издавања дозволе након што је пројекат препознат као стратешки пројекат не сме трајати дуже од 24 месеца за стратешке пројекте у вези са експлоатацијом и 12 месеци за стратешке пројекте који се односе само на прераду или рециклажу.¹⁵ У изузетним случајевима, ако је то неопходно због природе, сложености, локације или величине стратешког пројекта, државе чланице могу продужити рокове најдуже шест месеци, односно најдуже три месеца. У том случају, јединствена тачка за контакт ће писмено обавестити носиоца пројекта о разлозима за продужење рока. Иначе, најкасније у року од 45 дана од пријема захтева за издавање дозволе у вези са стратешким пројектом, релевантна јединствена контакт тачка потврђује да је пријава потпуна, или ако носилац пројекта није послао све потребне информације за обраду пријаве он може тражити од носиоца пројекта да поднесе потпуну пријаву без непотребног одлагања. Ако се поднети захтев други пут сматра непотпуним, јединствена контакт особа може захтевати само додатне доказе за допуну информација за које утврди да недостају. Датум потврде сматра се почетком поступка издавања дозволе. Након тога, а најкасније месец дана од дана издавања потврде, релевантна јединствена контакт особа, у блиској сарадњи са носиоцем пројекта и другим надлежним органима, сачињава детаљан распоред издавања дозволе. Истовремено, она обавештава носиоца пројекта о очекиваном року за подношење извештаја о процени утицаја на животну средину из члана 5. став 1. Директиве 2011/92/ЕУ, узимајући у обзир организацију поступка издавања дозволе у одговарајућој чланици. Период од рока за подношење извештаја о процени утицаја на животну средину до самог достављања тог извештаја не улази у трајање поступка издавања дозволе. Релевантна јединствена тачка за контакт може дати власнику пројекта могућност да пружи додатне информације у року од најмање 30 дана у вези допуне извештаја о процени утицаја на животну средину. Рокови утврђени у овом члану не доводе у питање обавезе које произилазе из права ЕУ и међународног права, као и обавезе из

¹⁵ Кад се врши процена на бази Директиве 2011/92/ЕЗ, фаза поступка из те Директиве не укључује се у трајање поступка издавања дозволе. Видети: "Directive 2011/92/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment (codification) Text with EEA relevance", *OJ L* 26, 28.1.2012, pp. 1–21.

управних жалбених поступака и правних лекова пред националним судовима. Иначе, све одлуке у вези издавања дозвола морају бити објављене на лако разумљив начин, као што и све одлуке везане за један пројекат морају бити доступне на истој веб-страници.

Процена утицаја на животну средину

Члан 12. Уредбе регулише процену утицаја на животну средину. Када је за појединачни стратешки пројекат потребна процена утицаја, носилац пројекта дужан је да затражи мишљење најкасније 30 дана након обавештења о признавању пројекта као стратешког пројекта, а пре подношења захтева контакт тачки. Релевантна јединствена тачка за контакт обезбеђује да мишљење буде издато што је пре могуће, у року од највише 45 дана од дана када је носилац пројекта поднео захтев за мишљење. У случају стратешких пројеката за које обавеза спровођења процене утицаја на животну средину истовремено произилази из одговарајућих законодавних аката ЕУ, државе чланице ће обезбедити спровођење координисаног или заједничког поступка који испуњава све захтеве из тих законодавних аката.¹⁶ Иначе, у оквиру овог координисаног поступка, надлежни орган координира различите појединачне процене утицаја одређеног пројекта на животну средину. Он обезбеђује јединствену процену утицаја одређеног пројекта на животну средину прописану релевантним законодавним актима ЕУ. Државе чланице обезбеђују да надлежни органи донесу образложен закључак о процени утицаја стратешког пројекта на животну средину у року од 90 дана од пријема свих потребних информација. Само у изузетним случајевима, ако је то неопходно због природе, сложености, локације или величине предложеног пројекта, државе чланице могу продужити овај рок за

¹⁶ “Council Directive 92/43/EEC”, *op. cit.*; “Directive 2000/60/EC”, *op. cit.*; “Directive 2008/98/EC”, *op. cit.*; “Directive 2009/147/EC”, *op. cit.*; “Directive 2010/75/EU of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 on industrial emissions (integrated pollution prevention and control) (recast) (Text with EEA relevance)”, *OJ L 334*, 17.12.2010, pp. 17–119; “Directive 2011/92/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment (codification) Text with EEA relevance”, *OJ L 26*, 28.1.2012, pp. 1–21; “Directive 2012/18/EU of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on the control of major-accident hazards involving dangerous substances, amending and subsequently repealing Council Directive 96/82/EC Text with EEA relevance”, *OJ L 197*, 24.7.2012, pp. 1–37.

највише 20 дана, о чему јединствена контактна тачка писмено обавештава носиоца пројекта. Рок за консултације са заинтересованом јавношћу не сме бити дужи од 85 дана нити краћи од 30 дана. У изузетним случајевима, ако је потребно због природе, сложености, локације или величине предложеног пројекта, дотична држава чланица може продужити овај рок за највише 40 дана. Релевантна јединствена тачка за контакт обавестиће носиоца пројекта о разлозима за такво продужење.

Планирање

Национални, регионални и локални органи надлежни за израду планова, укључујући зонирање, просторне планове и планове коришћења земљишта, према члану 13. Уредбе дужни су да разматрају укључивање у те планове одредби за израду пројеката у области критичних сировина. У разматрању укључивања таквих одредби предност се даје вештачким и изграђеним подручјима, индустријским локацијама, напуштеним локацијама и активним или напуштеним рудницима, укључујући, према потреби, откривена лежишта минерала. Планови који укључују одредбе за развој пројеката у области критичних сировина могу да подлегну комбинованој процени у складу са одговарајућим законодавним актима ЕУ (посебно у случају утицаја на потенцијално погођена водна тела и морско окружење).¹⁷

Спровођење пројеката

Уредба прописује услове за спровођење пројеката. Према члану 15. Уредбе Комисија предузима активности, по потреби у сарадњи са државама чланицама, на убрзању и привлачењу приватних инвестиција у стратешке пројекте. Држава чланица на чију се националну територију односи стратешки пројекат предузима мере за његову благовремену и ефективну имплементацију. Ове мере могу укључивати помоћ за обезбеђење поштовања важећих административних обавеза и обавеза извештавања, као и обавеза носилаца пројекта да обезбеде смислено и

¹⁷ “Directive 2001/42/EC of the European Parliament and of the Council of 27 June 2001 on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment”, *OJ L* 197, 21.7.2001, pp. 30–37; “Council Directive 92/43/EEC”, *op. cit.*; “Directive 2000/60/EC”, *op. cit.*; “Directive 2014/89/EU of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 establishing a framework for maritime spatial planning”, *OJ L* 257, 28.8.2014, pp. 135–145.

активно учешће заједница погођених стратешким пројектом. У погледу координације финансирања члан 16. предвиђа да стална подгрупа има улогу да даје савете носиоцима пројекта како могу финансирати своје пројекте, узимајући у обзир додатне изворе финансирања и подршку коју могу обезбедити од групе Европске инвестиционе банке и других међународних финансијских институција, укључујући Европску банку за обнову и развој. Такође, ова подгрупа саветује носиоце о постојећим инструментима и програмима држава чланица, укључујући инструменте и програме извозно-кредитних агенција, националних развојних банака и институција. Подгрупа саветује носиоце и о релевантним фондовима и програмима финансирања ЕУ са посебним нагласком на *Global Gateway* за стратешке пројекте у трећим земљама или прекоморским земљама и територијама. Комисија ће до 24. маја 2026. године, на основу савета сталне подгрупе поднети извештај Одбору у коме ће описати препреке које стратешки пројекти имају у приступу финансирању и препоруке за олакшавање тог приступа. У складу са правилима тржишне конкуренције, Комисија има још и улогу у успостављању система за олакшавање закључивања купопродајних уговора везаних за стратешке пројекте (члан 17). Овај систем би требало да омогући потенцијалним купцима да дају понуде за куповину у којима се наводи количина и квалитет, као и цена стратешких сировина које намеравају да набаве. Такође, систем би требао да им омогући да дају понуде за продају у којима се наводи количина и квалитет, очекивана цена или распон цена по којима су вољни да их продају. У оба случаја наводи се и очекивано трајање купопродајног уговора. Комисија након тога Комисија упарује носиоце са потенцијалним купцима релевантним за њихов стратешки пројекат. Овим делом Уредбе регулише се и питање доступности информација о административним процедурама релевантним за пројекте у области критичних сировина на интернету (нпр. о издавању дозвола, услуга финансирања и улагања, услуга подршке итд.). Комисија ставља на располагање информације о административним процедурама релевантним за признавање пројеката као стратешких пројеката и о предностима таквог признавања (члан 18).

Национални програми истраживања

Уредба прописује националне програме истраживања (члан 19). Тако, до 24. маја 2025. године свака држава чланица има обавезу да састави национални програм за општа истраживања фокусирана на критичне

сировине и стене или лежишта критичних сировина. Ови национални програми се ревидирају сваких пет година најмање и, ако је потребно, ажурирају. Национални програми обухватају мере за повећање расположивих информација о налазиштима критичних сировина у ЕУ (нпр. геолошко картирање минерала у одговарајућој размери; геохемијске кампање за одређивање хемијског састава земљишта, седимената или стена; геонаучна истраживања, као што су геофизичка истраживања; обраду података прикупљених општим истраживањем, укључујући израду мапа потенцијалних локалитета; поновну обраду постојећих података из геонаучних истраживања у потрази за неоткривеним минералним налазиштима која садрже критичне сировине и стене или лежишта критичних сировина). Ако су геолошки услови државе чланице такви да се, са високим степеном сигурности, може очекивати да се помоћу мера неће утврдити налазишта критичних сировина или њихових стена или наслага национални програми могу се састојати од научних доказа који то доказују. Такви докази се ажурирају, у контексту редовног прегледа националног програма, како би се узеле у обзир могуће промене на листи критичних сировина. Државе чланице подносе своје националне програме Комисији. У извештајима се достављају информације о напретку у спровођењу мера. Државе чланице на веб-страницама отвореног приступа објављују мапе са основним информацијама о налазиштима минерала који садрже критичне сировине, прикупљене кроз мере утврђене у националним програмима. Ако је примењиво, ове информације ће укључивати класификацију идентификованих налазишта на основу оквирне класификације Уједињених нација за ресурсе. Детаљније информације, укључујући обрађене геофизичке и геохемијске податке у одговарајућој резолуцији и геолошко мапирање великих размера, треба да буде доступно на захтев. Комисија може донети подзаконске акте којима се утврђује образац за објављивање информација. Узимајући у обзир постојећу сарадњу у области општих истраживања, стална подгрупа разматра националне програме и њихову реализацију укључујући, између осталог, могућу сарадњу у области истраживања прекограничних налазишта минерала и заједничких геолошких формација, примере најбоље праксе у вези са мерама и могуће креирање интегрисане базе података за чување резултата националних програма.

Праћење и ублажавање ризика

У посебном делу Уредбе регулише се питање праћења и ублажавања ризика. По правилу, Комисија прати ризике за безбедност снабдевања критичним сировинама, посебно оне који би могли нарушити конкуренцију или фрагментирати унутрашње тржиште. Ово праћење укључује кретање следећих параметара: трговинских токова ЕУ и трећих земаља и унутар унутрашњег тржишта; понуду и потражњу; концентрацију понуде; производњу ЕУ и глобалну производњу и производне капацитете у различитим фазама ланца вредности сировина; нестабилност цена; уска грла у свим фазама производње ЕУ и уска грла у давању сагласности за стратешке пројекте унутар ЕУ; могуће препреке за трговину критичним сировинама или робом у којој се критичне сировине користе као улазни материјал на унутрашњем тржишту. Национални органи који учествују у сталној подгрупи помажу Комисији у праћењу на следећи начин: дељењем релевантних информација које имају о кретању параметара; прикупљањем, у координацији са Комисијом и другим органима учесницима, информација о кретању параметара; израдом анализе ризика за сигурност снабдевања критичним сировинама у погледу кретања параметара; обавештавањем Комисије ако држава чланица постане свесна ризика од озбиљног поремећаја у снабдевању критичним сировинама. Комисија, у сарадњи са националним властима које учествују у сталној подгрупи, обезбеђује да се тест отпорности на стрес сваког стратешког ланца снабдевања сировинама спроводи најмање једном у три године или у сваком тренутку ако је праћењем утврђено значајно повећање ризика. У ту сврху, стална подгрупа координира и дистрибуира спровођење тестова отпорности на стрес за различите стратешке сировине. Тестови отпорности на стрес састоје се од процене рањивости ланца снабдевања сировинама ЕУ за релевантну стратешку сировину, узимајући у обзир место експлоатације, прераде или рециклаже релевантне стратешке сировине, капацитете привредних субјеката дуж ланца вредности сировина и структура тржишта, факторе који могу утицати на снабдевање укључујући, али не ограничавајући се на геополитичку ситуацију, логистику, снабдевање енергијом, радну снагу и природне катастрофе, доступност и способност брзе диверзификације извора снабдевања, замене материјала или ублажавања потражње, кориснике релевантних стратешких сировина дуж ланца вредности сировина и њихов удео у

потражњи, посебно када је у питању производња технологија релевантних за зелену и дигиталну транзицију и одбрамбене и ваздухопловне примене, потом и могуће препреке за прекограничну трговину релевантним стратешким сировинама или робама у којима се стратешке сировине користе као улазни материјал на унутрашњем тржишту. Комисија објављује и редовно ажурира преглед података праћења ризика за безбедност снабдевања критичним сировинама на интернет страницама са слободним приступом. Она на основу спроведене анализе може упозорити државе чланице и надлежне органе ЕУ о постојању ризика од поремећаја снабдевања који би могао нарушити конкуренцију или фрагментирати унутрашње тржиште. Такође, Комисија по потреби процењује и да ли је због овог ризика потребно ажурирати листу стратешких сировина. Иначе, државе чланице имају обавезу да информишу Комисију за потребе праћења. Оне достављају Комисији информације о новом или постојећем пројекту у области критичних сировина на њиховој територији. Државе чланице идентификоваће кључне тржишне оператере дуж ланца вредности критичних сировина који су основани на њиховој територији, и без одлагања обавестиће Комисију о важним догађајима који могу ометати редовно обављање њихових активности. Кључни тржишни оператери могу одбити да пруже информације које се од њих траже ако би дељење таквих информација довело до откривања пословне тајне. Кључни тржишни оператери морају да дају такве податке само у мери у којој су им већ доступни. Ако кључни оператер одбије да достави тражене податке, или тврди да нису доступни, мора дати објашњење држави чланици која је то затражила. Државе чланице достављају прикупљене податке националним статистичким органима и Еуростату за статистичке потребе (члан 21).¹⁸ Поред наведених обавеза, државе чланице имају обавезу да Комисији доставе информације о стању својих стратешких залиха стратешких сировина, осим ако би такве информације угрозиле њихове одбрамбене интересе

¹⁸ “Regulation (EC) No 223/2009 of the European Parliament and of the Council of 11 March 2009 on European statistics and repealing Regulation (EC, Euratom) No 1101/2008 of the European Parliament and of the Council on the transmission of data subject to statistical confidentiality to the Statistical Office of the European Communities, Council Regulation (EC) No 322/97 on Community Statistics, and Council Decision 89/382/EEC, Euratom establishing a Committee on the Statistical Programmes of the European Communities (Text with relevance for the EEA and for Switzerland)”, *OJ L 87*, 31.3.2009, pp. 164–173.

или националну безбедност (члан 22). Комисија ће до 24. маја 2026. године, а након тога сваке две године, на основу информација добијених у складу са чланом 22. доставити Комисији: предлог референтне вредности безбедног нивоа стратешких залиха ЕУ за сваку стратешку сировину; поређење укупног нивоа стратешких залиха ЕУ за сваку стратешку сировину и предложену референтну вредност; информације о потенцијалној прекограничној доступности стратешких залиха у погледу правила или процедура за њихово ослобађање, расподелу и дистрибуцију. Полазећи од ставова Одбора, Комисија усваја референтну вредност за сигуран ниво стратешких залиха ЕУ. Такође, Комисија може дати мишљења државама чланицама о повећању нивоа стратешких залиха и по потреби производних капацитета, и измену или координацију правила или процедура за ослобађање, расподелу и дистрибуцију стратешких залиха како би се побољшала потенцијална прекогранична доступност, посебно ако је потребно за производњу стратешких технологија. Приликом израде мишљења Комисија и Одбор придају посебан значај потреби одржавања и унапређења подстицаја приватним субјектима, који се ослањају на стратешке сировине као улазни материјал. Државе чланице у својим извештајима треба да дају информације о томе да ли су и на који начин спровеле мишљења. Комисија доставља прикупљене податке о расположивим стратешким залихама ЕУ надлежним органима за управљање кризама (члан 23). До 24. маја 2025. године, и у року од 12 месеци од сваког ажурирања листе стратешких сировина, државе чланице идентификоваће велике компаније које послују на њиховој националној територији које користе стратешке сировине за производњу батерија за складиштење енергије и е-мобилност, опреме која се односи на производњу и коришћење водоника, опреме која се односи на производњу енергије из обновљивих извора, авионе, погонске моторе, топлотне пумпе, опрему која се односи на пренос и складиштење података, мобилне електронске уређаје, опрему која се односи на производњу адитива, опрему у вези са роботиком, дронове, ракетне бацаче, сателите или напредне чипове. Велика предузећа сваке три године, и у мери у којој су им потребне информације, спроводе процену ризика свог ланца снабдевања стратешким сировинама што укључује: мапирање локација на којима се експлоатишу, прерађују или рециклирају стратешке сировине; анализу фактора који би могли утицати на њихову набавку стратешких сировина; процену њихове осетљивости на сметње у снабдевању. Ако процена ризика открије значајну осетљивост на

поремећаје у снабдевању, велика предузећа предузимају мере за ублажавање ове осетљивости, укључујући процену могућности диверсификације својих ланаца снабдевања сировинама или замене стратешких сировина (члан 24). Комисија успоставља и управља системом за заједничке набавке стратешких сировина (члан 25). Тај систем укључује непрерађене и прерађене стратешке сировине. Пре успостављања система Комисија, након консултација са Одбором, врши процену очекиваног ефекта система на тржишту за сваку стратешку сировину како би се избегао несразмеран утицај на конкуренцију на унутрашњем тржишту. Притом, Комисија узима у обзир релативни ризик за безбедност снабдевања различитим стратешким сировинама. Она утврђује минималне количине потребних стратешких сировина за учешће у систему, водећи рачуна о очекиваном броју заинтересованих учесника и потреби да број учесника буде у складу са управљачким могућностима, уз вођење рачуна о потребама малих и средњих предузећа. Учешће у систему мора бити отворено и транспарентно за сва заинтересована предузећа која имају седиште у ЕУ. Предузећа могу преговарати о набавкама укључујући цене или друге услове уговора о продаји, или користити заједничке набавке како би постигла боље услове са својим добављачима или спречила несташице. Она не могу учествовати у агрегацији потражње и заједничким набавкама и не могу учествовати као добављачи или пружаоци услуга ако су предмет рестриктивних мера ЕУ усвојених на основу члана 215. УФЕУ, потом и ако су у директном или индиректном власништву или под контролом физичких или правних лица, ентитета или тела која су предмет таквих рестриктивних мера.¹⁹ У уговору о услугама Комисија утврђује послове које пружалац услуге мора да обавља, укључујући уступање потражње, доделу права приступа за снабдевање, регистрацију и верификацију свих учесника, објављивање и извештавање о активностима и све друге послове неопходне за успостављање система заједничке набавке.

¹⁹ Одступајући од члана 176. Уредбе 2018/1046 Комисија, у оквиру поступка набавке на основу те Уредбе, закључује уговор о пружању потребних услуга код субјекта који има седиште у ЕУ и обавља функцију пружаоца услуга за успостављање система и његово управљање. Видети: "Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012", *OJ L* 193, 30.7.2018, pp. 1–222.

Уговор о услугама такође утврђује практичне аранжмане у вези са операцијама пружаоца услуга, укључујући коришћење ИТ алата, безбедносне мере, валуту и начин плаћања обавеза. У уговору о услугама са пружаоцем услуга Комисија задржава право да надгледа пружаоца услуга и врши ревизију. У ту сврху, Комисија мора имати пун приступ информацијама које пружалац услуга има у вези са уговором. Сви сервери морају бити физички лоцирани на територији ЕУ и све информације морају бити физички ускладиштене на њеној територији. Уговором о услугама са пружаоцем услуга утврђује се власништво над информацијама које пружа пружалац услуга и могућност преношења ових информација Комисији када уговор о услугама буде раскинут или кад истекне.

Националне мере

Чланом 26. Уредбе регулишу се мере које ће државе чланице предузети у року од две године од ступања на снагу акта о њеном спровођењу, а које су *inter alia* намењене: подстицању технолошког напретка и ефикасности ресурса како би се смањило очекивано повећање потрошње критичних сировина у ЕУ; промовисању превенције стварања отпада и повећања употребе и поправке производа и делова са релевантним потенцијалом опоравка критичних сировина; повећању сакупљања, сортирања и прераде отпада са релевантним потенцијалом опоравка критичних сировина, укључујући вишак метала; повећању употребе секундарних критичних сировина, укључујући мере као што је узимање у обзир рециклираног садржаја у критеријумима за доделу у вези са јавним набавкама или финансијским подстицајима за коришћење секундарних критичних сировина; повећању технолошке зрелости технологија рециклаже критичних сировина и промовисање кружног дизајна, ефикасности сировина и замене критичних сировина у производима и апликацијама, укључивањем мера подршке за ову сврху у националне програме истраживања и иновација; обезбеђењу мера за опремање своје радне снаге вештинама потребним за подршку кружном ланцу вредности критичних сировина, укључујући мере за унапређење и преквалификацију; промовисању финансијских доприноса које произвођач мора платити у складу са својим обавезама проширене одговорности произвођача на основу националног закона, како би се подстакло да производи садрже већи удео секундарних критичних

сировина добијених из рециклираног отпада у складу са релевантним еколошким стандардима ЕУ;²⁰ предузимању мера да би се обезбедило да критичне сировине, које се извозе након што су престале да буду отпад, испуњавају релевантне услове из релевантног права ЕУ; подржавању стандарда квалитета ЕУ за процесе рециклаже токова отпада који садрже критичне сировине. Наведени програми мера циркуларности требало би да се интегришу у нове или постојеће планове управљања отпадом и програме превенције настанка отпада. Национални програми се разматрају у року од пет година након усвајања и по потреби се ажурирају. Програми, по правилу, обухватају производе и отпад који не подлеже посебним захтевима у вези са прикупљањем, обрадом, рециклажом или поновном употребом на основу права ЕУ. За остале производе и отпад мере се спроводе у складу са правом ЕУ. Националне мере осмишљене тако да се избегну препреке у трговини и нарушавање тржишне конкуренције.

Државе чланице дужне су да одреде количине компоненти које садрже релевантне количине критичних сировина које су уклоњене из отпадне електричне и електронске опреме и количине критичних сировина које се добијају из такве опреме. Комисија доноси извршне акте којима се уређује начин извештавања о овим количинама. Државе чланице достављају такође и информације о усвајању националних програма о мерама циркуларности. Комисија има обавезу да до 24. маја 2025. године усвоји извршне акте којима се утврђује листа производа, делова и токова отпада за које се сматра да имају релевантан потенцијал за опоравак критичних сировина.²¹

Опоравак критичних сировина из отпада

Чланом 27. Уредбе регулише се опоравак критичних сировина из отпада од вађења минерала. С тим у вези, оператери су дужни да израде планове управљања отпадом и да доставе студију о прелиминарној економској процени потенцијала за опоравак критичних сировина (из

²⁰ "Directive 2008/98/EC", *op. cit.*

²¹ Након доношења извршних аката, Комисија има обавезу да достави податке о количини рециклиране отпадне електронске опреме. Видети: "Directive 2012/19/EU of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on waste electrical and electronic equipment (WEEE) (recast) Text with EEA relevance", *OJ L 197*, 24.7.2012, pp. 38–71.

отпада који се складишти у постројењу екстракцијом минерала или, ако се то сматра ефикаснијим, из екстраховане количине пре него што постане отпад).²² Оператери су изузети од ове обавезе ако могу доказати надлежном органу да отпад не садржи критичне сировине које се технички могу повратити. Студија о прелиминарној економској процени обухвата процену количина и концентрација критичних сировина садржаних у отпаду од екстракције минерала и у извађеној количини, и процену могућности њиховог опоравка у техничком и економском смислу. Оператери ће одредити методе које се користе за процену ових количина и концентрација. Такође, оператери објеката за управљање отпадом од вађења минерала дужни су да до 24. новембра 2026. године, доставе ову студију надлежном органу. Државе чланице се обавезују да ће успоставити базу података затворених објеката за управљање отпадом од вађења минерала који се налазе на њиховој територији (укључујући напуштена постројења за управљање отпадом од вађења минерала) до 24. новембра 2026. године. Све информације треба да буду унете у ту базу података до 24. маја 2027. године. Ова база би требало да садржи: податке о локацији објекта за управљање отпадом од вађења минерала, површини објекта и количини или по потреби процењеној количини отпада у објекту; информације о оператеру или бившем оператеру постројења за управљање отпадом и његовом правном наследнику; податке о приближним количинама и концентрацијама свих сировина садржаних у отпаду од екстракције минерала и, ако су такви подаци доступни, у изворном минералном лежишту; све додатне информације које држава чланица сматра релевантним за омогућавање поврата критичних сировина из постројења за управљање отпадом из вађења минерала. До 24. новембра 2027. године државе чланице имају обавезу да усвоје и спроведу мере за промовисање опоравка критичних сировина из отпада од вађења минерала, посебно из затворених објеката који су утврђени у бази података. База података биће доступна у јавно доступном и дигиталном облику и ажурирана најмање сваке три године. Иначе, за затворене објекте за управљање отпадом државе чланице имају обавезу да свеобухватно прегледају доступну

²² "Directive 2006/21/EC of the European Parliament and of the Council of 15 March 2006 on the management of waste from extractive industries and amending Directive 2004/35/EC – Statement by the European Parliament, the Council and the Commission", *OJ L 102*, 11.4.2006, pp. 15–34.

документацију за издавање дозвола или, када документација за издавање дозвола не постоји, другу доступну документацију до 24. новембра 2026. године. За оне објекте за управљање отпадом из вађења минерала за које доступне информације указују на постојање потенцијално економски употребљивих количина критичних сировина, државе чланице ће такође спровести репрезентативно геохемијско узорковање до 24. маја 2026. године. За објекте за управљање отпадом од вађења минерала у којима су потенцијално економски употребљиве количине критичних сировина, државе чланице ће такође извршити детаљније узорковање са накнадним хемијским и минералашким тестирањем до 24. марта 2027. године, карактеризацијом која укључује одређивање језгра или еквивалентну технику, ако је еколошки прихватљива у складу са важећим еколошким захтевима на нивоу ЕУ. Све поменуте активности државе чланице спроводе у оквиру националног правног система који регулише минералне ресурсе, отпад, имовинска права, власништво над земљиштем, утицај на животну средину и здравље. Ако постоје одређена ограничења за спровођење тих активности, државе чланице ће настојати да сарађују са оператером или власником постројења за управљање отпадом од вађења минерала. Резултати свих активности морају бити доступни у бази података. Државе чланице ће у базу података укључити класификацију затворених објеката за управљање отпадом од вађења минерала у складу са оквирном класификацијом Уједињених нација за ресурсе.

Могућност рециклирања трајних магнета

Чланом 28. Уредбе регулише се могућност рециклирања трајних магнета. Тако, две године од дана ступања на снагу одговарајућег подзаконског акта, сва физичка или правна лица која стављају у промет уређаје за магнетну резонанцу, генераторе енергије ветра, индустријске роботe, моторна возила, лака возила, расхладне генераторе, топлотне пумпе, електромоторе (и када су електромотори интегрисани у друге производе, аутоматске машине за прање веша, машине за сушење веша, микроталасне пећнице, усисиваче или машине за прање судова), обезбеђују да ови производи буду обележени видљивом, читком и неизбрисивом етикетом на којој се наводи да ли је један или више трајних магнета уграђено у ове производе. Такође се наводе типови ових магнета (неодимијум-гвожђе-бор; самаријум-кобалт; алуминијум-

никл-кобалт и ферит). Комисија има обавезу да до 24. новембра 2026. године донесе одговарајући подзаконски акт којим се утврђује формат наведеног обележавања. Након две године од његовог ступања на снагу сва физичка или правна лица стављају у промет наведене производе. Носилац података мора бити повезан са јединственом идентификационом ознаком производа на основу које му се може приступити: назив, регистровани трговачки назив или регистровани жиг и адресу одговорног физичког или правног лица и, ако је доступно, електронско средство комуникације преко којег се може контактирати; информације о тежини, локацији и хемијском саставу сваког појединачног трајног магнета уграђеног у производ и о присуству и врсти магнетних премаза, лепкова и свих коришћених адитива; информације на основу којих је могуће приступити и безбедно уклонити било који трајни магнет уграђен у производ, укључујући најмање редослед свих корака уклањања, алате и технологије неопходне за приступ трајном магнету и његово уклањање, без штете по пружање информација објектима за обраду.²³ За производе код којих се перманентни магнети налазе искључиво у једном или више електромотора уграђених у производ, податак се може заменити подацима о локацији тих електромотора, или се може заменити информацијама о приступу и уклањању електромотора, укључујући најмање редослед свих корака уклањања, алата и технологија потребних за приступ и уклањање електромотора. За производе за које је потребан пасош производа у складу са неким другим правним актом ЕУ, подаци се уносе у тај пасош. Физичко или правно лице које ставља производ на тржиште дужно је да обезбеди да информације буду потпуне, ажуриране, тачне и доступне током периода који је најмање једнак нормалном животном веку производа увећано за десет година, укључујући период након стечаја, ликвидације или престанка делатности одговорног физичког или правног лица. То лице може овластити друго физичко или правно лице да наступа у његово име. Субјекти поправке, субјекти за рециклажу, органи тржишног надзора и царински органи морају имати приступ информацијама. Ако су захтеви за информацијама који се односе на рециклирани садржај трајних магнета прописани хармонизационим законодавством ЕУ за

²³ "Directive 2012/19/EU of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on waste electrical and electronic equipment (WEEE) (recast) Text with EEA relevance", *OJ L* 197, 24.7.2012, pp. 38–71.

било који од производа, ти захтеви ће се примењивати на дотичне производе. Производи који су првенствено намењени за одбрамбену или свемирску примену изузети су од поменутих захтева. Иначе, ова одредба се примењује од 24. маја 2029. године на уређаје за магнетну резонанцу, моторна возила и лака возила која су хомологована возила категорије Л. Одредба се не примењује на: возила за посебне намене;²⁴ делове возила који нису основно возило и који су хомологовани у вишестепеној хомологацији категорије типа Н1, Н2, Н3, М2 или М3; возила произведена у малим серијама. Комисија је овлашћена да усвоји делегирани акт у складу са чланом 38, како би допунила ову Уредбу састављањем листе симбола комбиноване номенклатуре.

Рециклирани садржај

Даљим чланом 29. Уредбе регулише се питање рециклираног садржаја трајних магнета. Тако, до 24. маја 2027. године, односно две године од дана ступања на снагу одговарајућег делегираног акта Комисије или касније, свако физичко или правно лице које ставља у промет производе у којима је трајни магнет (и у којима је укупна тежина свих таквих трајних магнета већа од 0,2 кг), објављује на веб-локацијама отвореног приступа удео неодимијума, диспрозијума, празеодимијума, тербијума, бора, самаријума, никла и кобалта прикупљених из отпада након употребе и уграђених у производ. Комисија има обавезу да до 24. маја 2026. године усвоји делегирани акт како би допунила ову Уредбу утврђивањем правила за израчунавање и верификацију удела неодимијума, диспрозијума, празеодимијума, тербијума, бора, самаријума, никла и кобалта рекуперираних из отпадног материјала у трајним магнетима уграђеним у производе. Приликом утврђивања поступка оцењивања усаглашености, Комисија узима у обзир прикладност одређеног модула, с обзиром на врсту производа и његову пропорционалност јавном интересу који се жели постићи и природу ризика повезаних са производом и степен у коме оцена усаглашености одговара врсти и степену ризика. Ако је учешће

²⁴ “Regulation (EU) 2018/858 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on the approval and market surveillance of motor vehicles and their trailers, and of systems, components and separate technical units intended for such vehicles, amending Regulations (EC) No 715/2007 and (EC) No 595/2009 and repealing Directive 2007/46/EC (Text with EEA relevance)”, *OJ L* 151, 14.6.2018, pp. 1–218.

треће стране обавезно, потребно је да произвођач слободно бира између модула за осигурање квалитета и модула за сертификацију производа. Након ступања на снагу делегираног акта, најкасније до 31. децембра 2031. године, Комисија би требало да донесе делегиране акте који допуњују ову Уредбу утврђивањем минималних пропорција неодимијума, диспрозијума, празеодимијума, тербијума, бора, самаријума, никла и кобалта добијених из отпада. Делегирани акт може применити различите минималне уделе за различите производе и може изузети одређене производе. Он мора водити рачуна о тешкоћама прилагођавања производа који су обухваћени мерама како би се постигла усаглашеност производа. Минимални удео заснива се на прелиминарној процени утицаја, узимајући у обзир следеће: постојеће и предвиђене доступности неодимијума, диспрозијума, празеодијума, тербијума, бора, самаријума, никла и кобалта који се добијају из отпада након употребе; релативну дистрибуцију удела рециклираног садржаја у трајним магнетима уграђеним у производе који су стављени на тржиште; технички и научни напредак, укључујући значајне промене у технологијама трајних магнета које утичу на врсту материјала који се обнавља; стварне и потенцијалне доприносе минималног удела климатским и еколошким циљевима ЕУ; могуће ефекте на рад производа у које су уграђени трајни магнети; потребе да се спрече несразмерни негативни ефекти на приуштивост трајних магнета и производа у које су уграђени трајни магнети. Ако су захтеви који се односе на рециклирани садржај трајних магнета постављени у хармонизационом законодавству ЕУ за било који од производа, ти захтеви ће се примењивати на дотичне производе. Лица која стављају на тржиште поменуте производе дужна су да обезбеде својим купцима приступ информацијама пре него што се обавезу на купопродајни уговор. Она не би требало да обезбеђују или истичу етикете, ознаке, симболе или натписе који би могли да доведу потрошача у заблуду. Наведени захтеви почињу да се примењују на уређаје за магнетну резонанцу, моторна возила и лака возила која су хомологована за возила категорије Л пет година од дана ступања на снагу делегираног акта Комисије. Ова одредба се не односи на: возила за посебне намене, делове возила који нису основно возило и који су хомологовани у вишестепеној хомологацији категорије типа Н1, Н2, Н3, М2 или М3 и возила произведена у малим серијама.

Сертификација и еколошки отисак

Уредба у посебном делу уређује сертификацију и еколошки отисак. Чланом 30. Уредбе регулише се питање признатих програма. Правило је да се владе, индустријске асоцијације и групе заинтересованих организација које су успоставиле и надгледају програме сертификације у вези са одрживошћу критичних сировина (власници програма), могу обратити Комисији за признавање њихових програма. Захтеви у том погледу морају садржати све релевантне доказе у вези са испуњавањем критеријума утврђених у Прилогу IV. До 24. маја 2027. године Комисија има обавезу да усвоји извршне акте којима се успоставља јединствени образац који власници програма морају користити за пружање потребних информација. Ако Комисија, на основу доказа достављених у складу са ставом, утврди да програм сертификације испуњава утврђене критеријуме доноси извршни акт којим се признаје тај програм и утврђује признати обим програма према следећим димензијама: фазе ланца вредности сировина укључених у програм; фазе животног циклуса пројекта и димензије одрживости и категорије ризика по животну средину наведене у Анексу IV тачка 2. који су обухваћени системом. Захтеви наведени у Анексу IV тачка 1. подтачке од (а) до (д) предуслов су за свако препознавање програма. Комисија најмање сваке три године од датума примене извршног акта проверава да ли програм и даље испуњава критеријуме наведене у Анексу IV. Власници признатих програма имају обавезу да без одлагања обавесте Комисију о свим променама или ажурирањима програма у вези са испуњавањем критеријума утврђених у Анексу IV (или признатим подскупом тих критеријума). Комисија процењује да ли такве промене или ажурирања утичу на основу за признавање и предузима одговарајуће мере. Уколико постоје докази о поновљеним или значајним случајевима у којима привредни субјекти који реализују признати програм нису испунили услове тог програма, Комисија испитује, у консултацији са власником признатог програма, да ли ови случајеви указују на недостатке у програму који утичу на основ за признавање и предузима одговарајуће мере. Ако Комисија утврди недостатке у признатом програму, власнику програма може се одобрити одговарајући рок, који не сме бити дужи од 12 месеци, за предузимање корективних мера. Ако носилац програма не предузме или одбије да предузме потребне корективне мере и ако Комисија утврди да недостаци значе да програм више не испуњава критеријуме

утврђене Анексом IV, Комисија повлачи признање програма доношењем извршних аката. Коначно, Комисија има дужност да успостави и ажурира регистар признатих програма. Овај регистар се објављује на интернет страницама са слободним приступом. Ови сајтови би требало да омогуће прикупљање повратних информација од свих релевантних актера о имплементацији признатих програма које се достављају власницима програма на разматрање.

Декларација о еколошком отиску

Чланом 31. Уредбе регулише се декларација о еколошком отиску. У надлежности је Комисије да доноси делегиране акте на основу члана 38. ради допуне ове Уредбе и утврђивање правила за израчунавање и верификацију еколошког отиска различитих критичних сировина, у складу са Прилогом V узимајући у обзир научно засноване методе процене и релевантне међународне норме. У правилима за обрачун и верификацију утврђују се најмање три најрелевантније категорије утицаја на животну средину које чине већину укупног еколошког отиска. Једна од категорија утицаја на животну средину мора бити емисија гасова стаклене баште. Декларација о отиску је ограничена на те категорије утицаја на животну средину. Комисија има обавезу да до 24. новембра 2026. године, поднесе извештај Европском парламенту и Савету у којем би требало да наведе које критичне сировине треба одредити као приоритете приликом процене да ли је обавеза пријављивања еколошког отиска одређене критичне сировине неопходна и сразмерна. За критичне сировине које Комисија одреди као приоритетне, Комисија ће доставити закључке оцене неопходности и сразмерности у року од 12 месеци од достављања извештаја. Потом, она треба да донесе правила за прорачун и верификацију еколошког отиска одређене критичне сировине ако је након разматрања различитих релевантних категорија утицаја на животну средину закључила да релевантна критична сировина има значајан еколошки отисак. Ово стога, како би критичне сировине приликом стављања на тржиште прогласила неопходним и сразмерним и како би се подстицањем снабдевања УЕУ допринело остваривању климатских и еколошких циљева. Приликом овог разматрања Комисија узима у обзир: да ли се и како и колико ефикасно климатски и еколошки циљеви већ постижу другим правним актима ЕУ који се примењују на релевантне критичне сировине; постојање и прихватање релевантних

међународних норми и смерница, или вероватноће постизања споразума о таквим нормама на међународном нивоу, као и одрживе праксе на тржишту (укључујући признате добровољне програме); ефективност стратешких партнерстава, стратешких пројеката, трговинских споразума и других међународних инструмената и информативних активности које спроводи ЕУ за постизање климатских и еколошких циљева; повезане економске трошкове и административна оптерећења привредних субјеката. Након тога, Комисија врши прелиминарну процену утицаја како би одлучила да ли ће усвојити делегирани акт. Ова процена се заснива на консултацијама са свим заинтересованим странама из индустрије, малих и средњих предузећа, занатства, друштвених асоцијација, трговаца на мало, увозницима, организацијама које промовишу здравље људи и заштиту животне средине, потрошачким организацијама и академском заједницом. Такође, процена укључује и консултације са трећим или прекоморским земљама и територијама на чију трговину са ЕУ може значајно утицати ова обавеза. Она укључује и консултације са Одбором и синдикалним организацијама које су надлежне у области заштите животне средине. Комисија ће спречити да се било која мера осмисли, усвоји или примени на такав начин да за циљ или последицу има стварање непотребних препрека међународној трговини. Она ће, у сваком случају, процењивати да ли су сличне обавезе засноване на праву ЕУ произвеле очекиване ефекте и значајно допринеле постизању еколошких циљева, те да ли би мере могле допринети постизању климатских и еколошких циљева без несразмерног утицаја на способност индустрије ЕУ да набави критичну сировину. Према овој одредби, свако физичко или правно лице које ставља у промет критичне сировине, укључујући и оне које су прерађене и рециклиране, за које је Комисија донела правила за обрачун и верификацију, ставља на располагање декларацију о еколошком отиску. Захтев се примењује на сваку појединачну врсту критичне сировине која се ставља на тржиште и не примењује се на критичне сировине укључене у полупроизводе или производе. Декларација о еколошком отиску по правилу садржи следеће податке: назив, регистровано трговачко име или регистровани трговачки знак и поштанску адресу одговорног физичког или правног лица и електронско средство комуникације преко којег се ово лице може контактирати; податке о врсти критичне сировине на коју се декларација односи; информације о земљи и региону где је критична сировина екстрахована, прерађена,

пречишћена и рециклирана, према потреби; еколошки отисак критичне сировине, израчунат у складу са важећим правилима за верификацију и обрачун; класу ефикасности еколошког отиска критичне сировине, утврђену у складу са важећим делегираним актом који доноси Комисија; линк ка веб-страници са јавном верзијом студије која поткрепљује резултате декларације о еколошком отиску. Приликом утврђивања правила за израчунавање еколошког отиска полупроизвода и финалних производа који садрже критичне сировине, Комисија би требало да захтева примену поменутих правила за израчунавање еколошког отиска. Декларација о еколошком отиску мора бити доступна на бесплатно доступним веб-страницама и мора бити лако разумљива. Извршним актима Комисије, који се доносе у складу са испитним поступком, одређује се облик декларације.

Приликом понуде критичних сировина на продају, укључујући продају на даљину, или када се критичне сировине излажу у оквиру комерцијалних активности, физичка и правна лица која стављају критичне сировине на тржиште обезбеђују закључења купопродајног уговора. Физичка и правна лица која стављају на тржиште критичне сировине не смеју да обезбеђују или приказују етикете, ознаке, симболе или натписе који би могли да доведу у заблуду или да збуњују потрошаче у погледу информација садржаних у декларацији о еколошком отиску.

Слободно кретање

Слободно кретање регулисано је чланом 32. Уредбе на начин да државе чланице не могу забранити, ограничити или спречити стављање на тржиште или стављање у употребу производа који садрже трајне магнете или критичне сировине из разлога који се односе на информације о рециклирању или рециклираном садржају трајних магнета, или из разлога повезаних са информацијама о еколошком отиску критичних сировина обухваћених овом Уредбом. Оне не могу спречити излагање на сајмовима, изложбама, презентацијама или сличним догађајима производа који садрже трајне магнете или критичне сировине који нису у складу са овом Уредбом, под условом да је јасно назначено да такви производи или такве критичне сировине нису у складу са овом Уредбом. Према члану 33. Уредбе, пре стављања у промет производа са трајним магнетима, одговорна физичка или правна лица обезбеђују спровођење важећег поступка оцењивања

усаглашености и припрему потребне техничке документације. Уколико је поступком оцењивања усаглашености доказана усаглашеност производа са важећим захтевима, одговорна физичка или правна лица обезбеђују да се сачини ЕУ декларација о усаглашености и ставља се СЕ знак на производ. Поступак оцењивања усаглашености за ове производе ближе је прописан Прилогом IV и одговарајућим европским законодавним актима.²⁵ Ова одредба се не примењује на производе обухваћене хомологацијом. Даље, у члану 34. Уредбе прописано је да је Комисија овлашћена да донесе делегиране акте како би утврдила услове за технички дизајн и рад носиоца података и јединствене идентификационе ознаке производа, а потом и како би упутила на техничке стандарде који се морају користити у вези са носиоцем података и јединственим идентификационим знаком производа. Делегирани акти се доносе и због утврђивања правила за укључивање јединствене идентификационе ознаке производа у регистре релевантне за надзор над тржиштем и царинске контроле, затим и због утврђивања услова за царинске контроле у вези са носиоцем података и јединственом идентификационом ознаком производа, као и због утврђивања процедуре за поступање са производима који представљају ризик на националном нивоу, као и за сродне заштитне процедуре у случају притужби на предузете мере тржишног надзора. У делегираним актима упућује се на ЕУ законодавство о усклађивању.²⁶

Одбор за критичне сировине

Чланови 35. и 36. Уредбе посвећени су Европском одбору за критичне сировине. Одбор даје савете Комисији и обавља друге задатке утврђене овом Уредбом (члан 39).²⁷ У састав Одбора улазе представници држава чланица и Комисије. Одбором председава представник Комисије (председник). Свака држава чланица именује свог високог представника у Одбор. Оне могу именовати различите

²⁵ “Directive 2009/125/EC of the European Parliament and of the Council of 21 October 2009 establishing a framework for the setting of ecodesign requirements for energy-related products (recast) (Text with EEA relevance)”, *OJ L* 285, 31.10.2009, pp. 10–35.

²⁶ *Ibid.*

²⁷ “Regulation (EU) No 182/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 laying down the rules and general principles concerning mechanisms for control by Member States of the Commission’s exercise of implementing powers”, *OJ L* 55, 28.2.2011, pp. 13–18.

представнике у вези са различитим задацима Одбора. Сваки представник именован у Одбор има заменика. Право гласа имају само државе чланице. Свака држава чланица има само један глас без обзира на број својих представника. Председник позива представнике Европског парламента да присуствују састанцима Одбора као посматрачи, укључујући састанке сталних или привремених подгрупа. Ако је потребно, председник може позвати представнике индустрије, посебно малих и средњих предузећа, цивилног друштва, академске заједнице, синдиката, локалних или регионалних власти, трећих земаља, прекоморских земаља и територија и Европске агенције за одбрану, Европске агенције за хемикалије, Европске агенције за животну средину и Европске службе за спољне послове да присуствују састанцима Одбора. Посматрачи не учествују у формулисању савета Одбора и његових подгрупа. На првој седници, Одбор на предлог Комисије усваја свој пословник простом већином гласова својих чланова. Одбор се редовно састаје како би могао ефикасно да обавља своје задатке предвиђене овом Уредбом. Може се састајати и по потреби на основу образложеног захтева Комисије или државе чланице која оправдава посебан интерес за стратешки пројекат на њеној националној територији који захтева додатни састанак. Одбор се састаје свака три месеца да процени захтеве за стратешке пројекте, сваких шест месеци за праћење рада или једном годишње ради дискусије о напретку у спровођењу обавеза држава чланица у вези са истраживањем и у вези са ажурираним листама стратешких или критичних сировина. Комисија координира рад Одбора преко извршног секретаријата, који пружа техничку и логистичку подршку. У делокруг рада Одбора улазе следећи послови: расправа о јединственој контакт тачки и примени најбоље праксе за издавање дозвола за у области критичних сировина, као и о побољшању учешћа јавности у консултацијама у вези са овим пројектима. Одбор редовно расправља о реализацији стратешких пројеката и, по потреби, о мерама које би носилац пројекта или држава чланица на чију се територију односи стратешки пројекат могла предузети у циљу олакшавања њихове реализације. Одбор саветује Комисију о процени успостављања заједничког система набавки и олакшава размену најбољих пракси међу државама чланицама ради побољшања њихових националних програма. Он има могућност за оснивање сталне или привремене подгрупе која ће се бавити одређеним питањима и задацима (нпр. за дискусију о финансирању и координацији финансирања стратешких

пројеката; за дискусију и размену мишљења о мерама за повећање знања јавности о ланцу снабдевања критичним сировинама и размену најбољих пракси у вези са учешћем јавности и укључивањем заинтересованих страна у пројекте из области критичних сировина у којој су представници цивилног друштва као посматрачи; за окупљање националних, регионалних геолошких или геодетских институата или релевантних националних тела задужених за општа истраживања како би се допринело координацији националних истраживачких програма; за дискусију и размену мишљења о мерама за промовисање циркуларности, ефикасности ресурса и замене критичних сировина; за окупљање националних агенција за снабдевање и информисање које покривају критичне сировине или, у недостатку таквих агенција, релевантне националне органе; за окупљање националних агенција за реаговање у ванредним ситуацијама и националних тела одговорних за стратешке залихе или, у недостатку таквих агенција и тела, релевантна национална тела задужена да допринесу праћењу стратешких залиха). Одбор у извршавању својих задатака може обезбедити координацију и сарадњу ради размене информација са свим релевантним структурама за реаговање на кризне ситуације. Он може предузети све неопходне мере да обезбеди безбедно руковање поверљивим и комерцијално осетљивим информацијама. Одлуке Одбора требало би да се доносе консензусом. У члану 37. Уредбе даље се прописују надлежности Одбора у вези са међународном сарадњом и стратешким партнерствима. Тако, Одбор редовно расправља о томе у којој мери стратешка партнерства ЕУ доприносе побољшању сигурности снабдевања. Одбор расправља и о унапређењу ланца вредности критичних сировина између ЕУ и партнерских земаља, укључујући програме за изградњу капацитета и трансфер технологије за промовисање циркуларности и одговорне рециклаже критичних сировина у земљама производње. Он дискутује о економском и друштвеном развоју партнерских земаља, укључујући промовисање праксе одрживе и циркуларне економије, достојанствених услова рада и поштовања људских права дуж њихових ланаца вредности за сировине. Одбор неретко размењује мишљења о међусобној компатибилности билатералне сарадње држава чланица са релевантним трећим земљама и активностима које ЕУ спроводи у контексту стратешких партнерстава и потенцијалне синергије између ове билатералне сарадње и активности. Он разматра које треће земље могу имати приоритет у склапању стратешких партнерстава, узимајући

у обзир потенцијални допринос безбедности и отпорности снабдевања, потенцијалне резерве и капацитете за експлоатацију, прераду и рециклажу критичних сировина. Код анализе могућности за унапређење сарадње ЕУ са трећим земљама Одбор проверава да ли би ова сарадња могла да унапреди способност треће земље да обезбеди праћење, превенцију и минимизирање штетних утицаја на животну средину кроз свој регулаторни оквир и његову примену, примену друштвено одговорних пракси, укључујући поштовање људских и радничких права, посебно у вези са сузбијањем принудног и дечјег рада и смисленом сарадњом са локалним заједницама (укључујући аутохтоно становништво). Такође, Одбор проверава и да ли већ постоје споразуми о сарадњи између ЕУ и треће земље (тржишта у развоју), и да ли постоји потенцијал за имплементацију инвестиционих пројеката у оквиру стратегије *Global Gateway*, потом и да ли партнерство могло да допринесе стварању додатне вредности на локалном нивоу, укључујући активности на крају производног ланца које би допринеле обостраној користи за ЕУ и трећу земљу. Државе чланице су у обавези да информишу Комисију о својој билатералној сарадњи са трећим земљама ако њен обим укључује ланац вредности критичних сировина. Оне могу помоћи Комисији у спровођењу мера сарадње успостављених у стратешким партнерствима дуж ланца вредности сировина. Комисија једном годишње обавештава Европски парламент и Савет о садржају и исходу расправа у Одбору за критичне сировине.

Делегирани акти

Члан 38. Уредбе прописује доношење делегираних аката од стране Комисије. Овлашћење за доношење делегираних аката даје се Комисији на период од осам година, почев од 24. јуна 2024. године. Комисија сачињава извештај о преносу овлашћења најкасније девет месеци пре истека осмогодишњег периода. Делегирање овлашћења се прећутно продужава на периоде једнаког трајања, осим ако се Европски парламент или Савет не успротиве таквом продужењу најкасније три месеца пре краја сваког периода. Европски парламент и Савет могу у било ком тренутку опозвати делегирање овлашћења. Опозив почиње да производи дејство наредног дана након објављивања одлуке у Службеном листу ЕУ или каснијег дана наведеног у наведеној одлуци. То не утиче на пуноважност делегираних аката који су већ на снази. Пре доношења делегираног акта, Комисија се консултује са стручњацима које именује свака држава чланица

у складу са принципима утврђеним Међуинституционалним споразумом о бољој изради законодавства од 13. априла 2016. године. Чим усвоји делегирани акт Комисија га истовремено саопштава Европском парламенту и Савету. Европски парламент и Савет у року од два месеца од достављања акта имају право на приговор, с тим да се исти може продужити на њихов захтев за још два месеца.

Процедура за праћење напретка

Уредба у члану 44. предвиђа процедуру за праћење напретка везаног за имплементацију њених одредби. Тако, Комисија има обавезу да обезбеди кохерентну примену ове Уредбе праћењем свих предузетих активности за њено спровођење. Поред тога, Комисија до 24. маја 2025. године има обавезу да објави извештај о усклађености ове Уредбе са правом ЕУ. Комисија има обавезу да до 24. новембра 2026. године достави извештај који укључује индикативне прогнозе годишње потрошње сваке критичне сировине за 2030, 2040. и 2050. годину, укључујући ниску, високу и референтну пројекцију, као и индикативне референтне вредности за експлоатацију и прераду стратешких сировина у циљу испуњења прописаних референтних вредности за 2030. годину. До 24. маја 2027. године, и најмање сваке три године након тога, узимајући у обзир савете Одбора, Комисија ће пратити напредак ЕУ у постизању референтних вредности, као и ублажавање очекиваног повећања потрошње критичних сировина у ЕУ. Она ће објавити извештај у којем ће детаљно навести напредак у постизању тих референтних вредности и тог ублажавања. Ако, на основу извештаја Комисија закључи да је мало вероватно да ће Унија постићи планиране циљеве, она ће проценити изводљивост и пропорционалност предлагања мера како би се обезбедило њихово постизање. Комисија има могућност да захтева од европских организација за стандардизацију да израде европске стандарде или европске стандардизационе документе који подржавају циљеве ове Уредбе. Чланом 45. Уредбе даље се прописују обавезе држава чланица у вези са извештавањем. Тако, државе имају обавезу да до 24. маја 2026. године доставе извештај Комисији, као и сваке године након тога. Чланом 46. регулише се питање поверљивости информација на начин да се информације добијене у оквиру имплементације ове Уредбе могу користити само у сврхе ове Уредбе. Оне су заштићене релевантним правом ЕУ и националним законодавством. Државе чланице и Комисија обезбеђују заштиту комерцијалне и пословне тајне и других осетљивих,

поверљивих података добијених и обрађених током примене ове Уредбе. Комисија и државе чланице дужне су да обезбеде да поверљиве информације, које се пружају или размењују у складу са овом Уредбом, не буду смањене или декласификоване без претходне писмене сагласности аутора у складу са релевантним правом ЕУ или националним законодавством. Ако држава чланица сматра да би обелодањивање збирних информација могло да угрози њен национални безбедносни интерес, може, путем образложеног обавештења, уложити приговор на обелодањивање ових информација од стране Комисије. Комисија и национална тела, њихови службеници и друга лица која раде под надзором ових тела требало би да обезбеде поверљивост информација добијених током обављања својих задатака и активности, у складу са релевантним правом ЕУ или националним законодавством. Ова обавеза се односи и на све представнике држава чланица, посматраче, стручњаке и друге учеснике који присуствују састанцима Одбора у складу са чланом. Комисија има обавезу да обезбеди стандардизована и сигурна средства за прикупљање, обраду и чување информација добијених у складу са овом Уредбом. Обавезе размене података по основу Уредбе не односе се на одбрамбене и безбедносне интересе држава чланица. Члан 47. Уредбе прописује санкције које државе чланице имају да утврде до 24. новембра 2026. године. Ове санкције морају бити ефикасне, пропорционалне и одвраћајуће. Државе чланице имају обавезу да без одлагања обавесте Комисију о усвојеним правилима и мерама. У наредном члану 48. Уредбе, утврђује се обавеза Комисије да до 24. маја 2028. године изврши процену ове Уредбе у погледу њених циљева, те да о томе поднесе извештај Европском парламенту, Савету и Европском економском и социјалном комитету. Овај извештај (чији је садржај ближе утврђен наведеном одредбом) може послужити Комисији за подношење одговарајућих законских предлога.

4) СТУПАЊЕ НА СНАГУ

Уредба (ЕУ) 2024/1252 Европског парламента и Савета од 11. априла 2024. године, о успостављању оквира за обезбеђивање безбедног и одрживог снабдевања критичним сировинама ступила је на снагу двадесетог дана од дана објављивања у Службеном листу ЕУ, тј. 23. маја 2024. године. Одредбе чланова 40. и 41. примењиваће се од 24. маја 2028. године. Уредба је у потпуности обавезујућа и директно се примењује у свим државама чланицама ЕУ (члан 49).

5) ИЗВОРИ

- “Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora”, *OJ L 206*, 22.7.1992.
- “Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora”, *OJ L 206*, 22.7.1992.
- “Council Directive 92/43/EEC”, *op. cit.*; “Directive 2000/60/EC”, *op. cit.*; “Directive 2014/89/EU of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 establishing a framework for maritime spatial planning”, *OJ L 257*, 28.8.2014..
- “Council Regulation (EC) No 139/2004 of 20 January 2004 on the control of concentrations between undertakings (the EC Merger Regulation) (Text with EEA relevance)”, *OJ L 24*, 29.1.2004.
- “Critical Raw Materials: ensuring secure and sustainable supply chains for EU’s green and digital future”, European Commission, Press Release. Интернет: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1661, 8.7.2024.
- Димитријевић, Душко, „Преусмеравање економске политике Европске уније након пандемије Covid-19”, у: Невена Станковић, Драгана Дабић, Горан Бандов (урс), *Развојни правци Европске уније након пандемије Covid-19*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2021.
- Димитријевић, Душко, „Европска Зелена агенда”, *Европско законодавство*, 2022, vol. 21, бр. 79.
- Димитријевић, Душко, „Стратегија Европске уније о економској безбедности”, *Европско законодавство*, vol. 22, бр. 83, 2023.
- “Directive 2000/53/EC of the European Parliament and of the Council of 18 September 2000 on end-of life vehicles – Commission Statements”, *OJ L 269*, 21.10.2000.
- “Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy”, *OJ L 327*, 22.12.2000.
- “Directive 2001/42/EC of the European Parliament and of the Council of 27 June 2001 on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment”, *OJ L 197*, 21.7.2001.
- “Directive 2006/21/EC of the European Parliament and of the Council of 15 March 2006 on the management of waste from extractive industries

and amending Directive 2004/35/EC – Statement by the European Parliament, the Council and the Commission”, *OJ L 102*, 11.4.2006.

- “Directive 2006/21/EC of the European Parliament and of the Council of 15 March 2006 on the management of waste from extractive industries and amending Directive 2004/35/EC – Statement by the European Parliament, the Council and the Commission”, *OJ L 102*, 11.4.2006.
- “Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain Directives (Text with EEA relevance)”, *OJ L 312*, 22.11.2008.
- “Directive 2009/125/EC of the European Parliament and of the Council of 21 October 2009 establishing a framework for the setting of ecodesign requirements for energy-related products (recast) (Text with EEA relevance)”, *OJ L 285*, 31.10.2009.
- “Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds (Codified version)”, *OJ L 20*, 26.1.2010.
- “Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds (Codified version)”, *OJ L 20*, 26.1.2010.
- “Directive 2010/75/EU of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 on industrial emissions (integrated pollution prevention and control) (recast) (Text with EEA relevance)”, *OJ L 334*, 17.12.2010.
- “Directive 2011/92/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment (codification) Text with EEA relevance”, *OJ L 26*, 28.1.2012.
- “Directive 2012/18/EU of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on the control of major-accident hazards involving dangerous substances, amending and subsequently repealing Council Directive 96/82/EC Text with EEA relevance”, *OJ L 197*, 24.7.2012.
- “Directive 2012/19/EU of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on waste electrical and electronic equipment (WEEE) (recast) Text with EEA relevance”, *OJ L 197*, 24.7.2012.
- “Directive 2012/19/EU of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on waste electrical and electronic equipment (WEEE) (recast) Text with EEA relevance”, *OJ L 197*, 24.7.2012.

- “Directive 2012/19/EU of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on waste electrical and electronic equipment (WEEE) (recast) Text with EEA relevance”, *OJ L* 197, 24.7.2012.
- “Directive 2011/92/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment (codification) Text with EEA relevance”, *OJ L* 26, 28.1.2012.
- Ђорђевић, Стеван, Димитријевић, Душко, *Право међународних уговора*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2011.
- “Global Gateway overview”, European Commission. Интернет: https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/global-gateway/global-gateway-overview_en, 7.7.2024.
- Jégourel, Yves, “Europe and securing supplies of mineral resources: from strategic urgency to diplomatic pragmatism”, *European issues*, 2023, No. 675.
- “Regulation (EU) 2024/1252 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 establishing a framework for ensuring a secure and sustainable supply of critical raw materials and amending Regulations (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 and (EU) 2019/1020 (Text with EEA relevance”, *OJ L*, 2024/1252, 3.5.2024.
- “Regulation (EC) No 223/2009 of the European Parliament and of the Council of 11 March 2009 on European statistics and repealing Regulation (EC, Euratom) No 1101/2008 of the European Parliament and of the Council on the transmission of data subject to statistical confidentiality to the Statistical Office of the European Communities, Council Regulation (EC) No 322/97 on Community Statistics, and Council Decision 89/382/EEC, Euratom establishing a Committee on the Statistical Programmes of the European Communities (Text with relevance for the EEA and for Switzerland)”, *OJ L* 87, 31.3.2009.
- “Regulation (EU) 2018/858 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on the approval and market surveillance of motor vehicles and their trailers, and of systems, components and separate technical units intended for such vehicles, amending Regulations (EC) No 715/2007 and (EC) No 595/2009 and repealing Directive 2007/46/EC (Text with EEA relevance.)”, *OJ L* 151, 14.6.2018.
- “Regulation (EU) 2018/858 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on the approval and market surveillance of motor vehicles and their trailers, and of systems, components and separate

technical units intended for such vehicles, amending Regulations (EC) No 715/2007 and (EC) No 595/2009 and repealing Directive 2007/46/EC (Text with EEA relevance)”, *OJ L 151*, 14.6.2018.

- “Regulation (EU) 2023/1542 of the European Parliament and of the Council of 12 July 2023 concerning batteries and waste batteries, amending Directive 2008/98/EC and Regulation (EU) 2019/1020 and repealing Directive 2006/66/EC (Text with EEA relevance)”, *OJ L 191*, 28.7.2023.
- “Regulation (EU) No 182/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 laying down the rules and general principles concerning mechanisms for control by Member States of the Commission’s exercise of implementing powers”, *OJ L 55*, 28.2.2011.
- “Regulation (EU) No 168/2013 of the European Parliament and of the Council of 15 January 2013 on the approval and market surveillance of two-or three-wheel vehicles and quadricycles Text with EEA relevance”, *OJ L 60*, 2.3.2013.
- “Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012”, *OJ L 193*, 30.7.2018.
- “Versailles Declaration, 10 and 11 March 2022”, European Council. Интернет: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/11/the-versailles-declaration-10-11032022/>.

6) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Приступ критичним сировинама је од кључног значаја за економију ЕУ и функционисање њеног унутрашњег тржишта. Постоји велики број сировина које се сматрају критичним због њиховог великог економског значаја и изложености високом ризику за сигурност снабдевања, што се често дешава јер је извор снабдевања високо концентрисан само у неколико трећих земаља. С обзиром на кључну улогу коју многе такве критичне сировине играју у постизању зелене и дигиталне транзиције, и с обзиром на њихову примену у стратешким индустријским областима као што су „нето нулти” индустрија, одбрамбена и свемирска индустрија,

вероватно је да ће потражња за њима експоненцијално расти у наредним деценијама. Примера ради, очекује се да ће потражња ЕУ за литијумом који се користи у батеријама за електрична возила и складиштењу енергије порастати за 12 пута до 2030. године. То указује на могући ризик од поремећаја у снабдевању. Ово и стога што расту геополитичке тензије и конкуренција у области ресурса.²⁸ Штавише, ако се питање повећане потражње не реши на оптималан начин, повећана потражња за критичним сировинама могла би имати негативне последице по животну средину и друштво. С обзиром на сложеност и транснационални карактер ланаца вредности критичних сировина, некоординисане националне мере за обезбеђивање безбедног и одрживог снабдевања критичним сировинама садрже ризик од нарушавања функционисања унутрашњег тржишта. Критичне сировине често се експлоатишу у одређеним земљама или регионима, у зависности од географске дистрибуције релевантних резерви, транспортују се негде другде на даљу прераду, а затим се продају на домаћем тржишту за употребу у релевантним производима. У фази прераде, критичне сировине се често увозе и извозе неколико пута на унутрашње тржиште пре коначне употребе. Слична ситуација је и са рециклирним производима. Будући да су критичне сировине потребне на почетку многих индустријских ланаца вредности, оне играју кључну улогу у подршци економским активностима на унутрашњем тржишту, а поремећаји у снабдевању могу имати значајан прекогранични ефекат међу државама чланицама ЕУ. У том контексту, некоординисане акције држава чланица могле би нарушити конкуренцију и фрагментирати унутрашње тржиште, на пример увођењем различитих прописа за тржишне оператере, увођењем различитих нивоа приступа праћењу ризика снабдевања, увођењем различитих нивоа подршке националним пројектима или путем

²⁸ На маргинама заседања Генералне скупштине УН у септембру 2024. године, државе чланице ЕУ удружене са четрнаест савезничких држава међу којима су САД, Канада, Аустралија, Јапан, Јужна Кореја, Индија и Велика Британија, основале су „Партнерство за минералну безбедност” које би требало да постане пандан Кини на пољу управљања критичним сировинама. Будући да Кина контролише око 70% глобалне производње ретких минерала (међу којима су скандијум, празеодимијум, ербијум, лутецијум, без којих нема напретка у одбраменој индустрији), као и више од 50% глобалних капацитета кобалта, никла и литијума, кључних за производњу батерија за електрична возила, нова коалиција ће настојати да кроз подстицање инвестиционих пројеката у мање развијеним земљама парира Кини смањујући на тај начин ризике по сопствену економску и националну безбедност.

стварања препрека за прекограничну трговину критичним сировинама или сродним добрима, стварајући тиме препреке за правилно функционисање унутрашњег тржишта. Поред тога, појединачне акције држава чланица могле би бити недовољне да ефикасно спрече поремећаје у снабдевању критичним сировинама или би могле бити мање ефикасне у постизању овог циља. Да би се заштитило функционисање унутрашњег тржишта, ЕУ је 11. априла 2024. године усвојила Уредбу 2024/1252 о успостављању оквира за обезбеђење безбедног и одрживог снабдевања критичним сировинама, чиме су створене претпоставке за заштиту њене економске отпорности и стратешке аутономије.²⁹ Ова Уредба има одређене реперкусије и на партнерски однос ЕУ са Републиком Србијом. С обзиром на то да је Србија у статусу кандидата за приступање овој наднационалној организацији, Србија је успоставила сарадњу кроз зону слободне трговине Споразумом о стабилизацији и придруживању (ССП) који је ступио на снагу још 1. септембра 2013. године. Декларацијом о Зеленој агенди за Западни Балкан која је донета у новембру 2019. године, Србија се обавезала да ће заједно са ЕУ радити на стварању климатски неутралне Европе до 2050. године. За реализацију зацртаних циљева плана за Западни Балкан, ЕУ је обезбедила подршку од девет милијарди евра (уз допунских 20 милијарди евра кроз Гаранцијски инструмент). У децембру 2021. године, Србија је отворила преговарачко поглавље које се односи на енергетику, а које је према новој методологији лоцирано у кластер 4 (Зелена агенда и одрживо повезивање). Тиме се Србија обавезује да примени европске стандарде у коришћењу обновљивих извора енергије и заштити животне средине. Након Писма о намерама 22. септембра 2023. године у Њујорку,

²⁹ Уредбом се постављају јасни приоритети и утврђују се јасни циљеви у смислу ојачавања критичних ланаца снабдевања критичним сировинама. У том смислу Уредба предвиђа конкретне мере за јачање европских капацитета за критичне сировине као што је, на пример, нови оквир за одабир и спровођење стратешких пројеката, који могу имати користи од поједностављених услова за издавање дозвола и омогућавање приступа финансијама. Уредбом се побољшава спремност ЕУ да одговори на могуће ризике повезане са отпорношћу ланца снабдевања. Њоме се прописују критеријуми за капацитете дуж стратешког ланца снабдевања, као и за диверсификацију снабдевања у ЕУ. Тако, Уредба предвиђа најмање 10% годишње потрошње ЕУ за екстракцију, најмање 40% годишње потрошње за прераду, најмање 15% годишње потрошње за рециклажу, и не више од 65% годишње потрошње сваке стратешке сировине која потиче из трећих земаља у било којој релевантној фази прераде.

Србија и ЕУ потписале су Меморандум о разумевању о стратешком партнерству о одрживим сировинама, ланцима производње батерија и електричним возилима 19. јула 2024. године. Меморандумом се планира „стратешко партнерство” у складу са Новим планом раста за Западни Балкан. Његова реализација би требало да ојача економско, социјално и еколошко „приближавање” Србије ЕУ кроз обезбеђење одрживог снабдевања сировинама, посебно критичним сировинама, а што је од суштинског значаја за промовисање зелене и дигиталне економске транзиције и декарбонизације енергетске производње, повезаности и мобилности. Како је предвиђено, стране намеравају да блиско сарађују у пет области: „У развоју ланаца вредности за сировине, батерије и електрична возила; у развоју привредне сарадње и у подстицању узајамно корисних пројеката; у модернизацији процеса и технологија екстракције и прераде, те у сарадњи у истраживањима нових лежишта примарних и секундарних сировина где би се користили доступни подаци и услуге *Earth Observation/Copernicus*. Коначно, и у промоцији циркуларне економије у секторима сировина, батерија и електричних возила кроз интегрисање и ефикасно коришћење, рециклаже, прераде и одрживог дизајна, као и у унапређењу најбољих пракси за класификацију ресурса коришћењем међународних стандарда (UNFC, JORC) у управљању геоподацима, укључујући мапирање минералног потенцијала из извора отпада”.³⁰ Иако су стране Меморандума потврдиле да би међусобно партнерство требало да представља свеобухватан оквир, оријентисан ка будућности и дугорочној сарадњи зарад додатног ојачавања међусобних политичких односа и постизања економског раста, из наведеног текста јасно је да ЕУ склапањем Меморандума са Србијом настоји да ојача сопствену отпорност ланаца снабдевања критичним сировинама, између осталог, идентификацијом и подршком одређених пројеката у Србији у области сировина и признавањем ових пројеката за „стратешке пројекте”. Бирајући Србију за стратешког партнера ЕУ предвиђа конкретне мере за јачање своје способности да прати и ублажи постојеће и будуће ризике по сопствену безбедност снабдевања. Полазећи од регулаторног оквира успостављеног у Уредби, ЕУ настоји да кроз подршку Србији на пољу одрживих сировина, ланаца

³⁰ „Текст Меморандума о разумевању између ЕУ и Србије: Шта пише у документу који је данас потписан”, *НИН*, 19. јул 2024. Интернет: <https://www.nin.rs/ekonomija/vesti/53351/memorandum-o-razumevanju-izmedu-eu-i-srbije-sta-pise-u-dokumentu-o-litijumu>, 3.8.2024.

вредности батерија и електричних возила, повећа циркуларност и одрживост критичних сировина које се користе на њеном унутрашњем тржишту. Она уједно на овај начин промовише диверзификацију сопственог снабдевања критичним сировинама кроз развој сировинских кластера у истраживањима и иновацијама, покушавајући да на тај начин оствари потребну синергију неопходну за даља улагања у „стратешке пројекте” у Србији. Међутим, ма колико су добре намере ЕУ испољене кроз закључени Меморандум о разумевању, ваља приметити да је веома значајно питање остало отвореним, а које се тиче прибављања јавне подршке за признавање статуса ових пројеката за „стратешке пројекте” имајући у виду одредбе предметне Уредбе и пратећег европског законодавства које поставља високе стандарде у погледу испуњавања еколошких и социјалних услова и пружања потребних гаранција за пренос додатне вредности на трећу партнерску земљу као што је Србија.³¹ Ово, тим пре, јер неки од најављених пројеката буде сумњу шире јавности и локалних заједница не само о њиховој економској целисходности, већ пре о њиховој еколошкој оправданости. Истина, Србија је закључила Меморандум о разумевању са ЕУ који према међународном праву означава писмени акт о усмено постигнутој сагласности заинтересованих страна.³² Исти је усвојен из политичких разлога, веома брзо, на неформалан начин и уз висок степен међусобног поверења. Њиме су промовисани одређени циљеви и принципи, као и правила понашања о будућим пројектима који могу директно утицати на свакодневни живот локалних заједница и обичних грађана. Будући да ти пројекти могу директно погађати локалне заједнице и грађане, било би потребно благовремено радити на успостављању нормалне комуникације са њиховим представницима у циљу свеобухватног и истинитог информисања о еколошким, економским, безбедносним и другим аспектима будућих „стратешких пројеката” ЕУ у Србији. Ова обавеза произилази из међународно преузетих обавеза Србије у вези са

³¹ Стратешко партнерство успостављено је 2021. године, у оквиру Свеобухватног економског и трговинског споразума ЕУ–Канада (СЕТА). Партнерство са Украјином успостављено је исте године, будући да је Украјина постала значајан глобални добављач титанијума и потенцијални извор преко двадесет критичних сировина за ЕУ. Крајем 2022. године ЕУ је потписала стратешка партнерства са Казахстаном и Намибијом. Из наведеног произилази очигледна намера ЕУ да прошири ову листу у наредном периоду.

³² Стеван Ђорђевић, Душко Димитријевић, *Право међународних уговора*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2011, стр. 76–77.

поштовањем људских права, еколошких, друштвених и управљачких стандарда. Стога је Србија дужна да озбиљно поведе рачуна о свом одговорном и одрживом пословном понашању у вези реализације „стратешких пројеката” са ЕУ. У том смислу, било би веома битно да се пре евентуалног започињања процедура везаних за одобравање „стратешких пројеката” обаве што шире консултације са свим релевантним актерима укљученим у овај процес, почев од представника домаће индустрије, представника локалних, регионалних и централних власти, цивилног друштва, академске заједнице, синдиката, привредних и научних удружења, научних института и невладиног сектора. Без ових консултација и уједначавања заједничких ставова овај процес би био мањкав, поготово ако се узме у обзир да се и сама ЕУ обавезала да пре реализације „стратешких пројеката” мора да се развије и успостави адекватан механизам за ублажавање могућих штетних последица, не само кроз исплату одговарајуће компензације погођеним заједницама и лицима, већ и кроз пружање других врста сатисфакције и подршке које су предвиђене у европској стратегији *Global Gateway*. Иако ЕУ не спори своје преузете обавезе на међународном правном плану (будући да се обавезала Конвенцијом Економске комисије Уједињених нација за Европу (UNECE) о приступу информацијама, учешћу јавности у доношењу одлука и приступу правосуђу у питањима животне средине, потписаној у Архусу 25. јуна 1998. године, потом и Конвенцијом о процени утицаја на животну средину преко државних граница, потписаној у Еспоу 25. фебруара 1991. године са додатним Протоколом о стратешкој процени утицаја на животну средину, потписаним у Кијеву 21. маја 2003. године), она првенствено води рачуна о заштити својих економских и еколошких интереса и обезбеђењу свог безбедног и одрживог снабдевања критичним сировинама (диверсификацијом ланаца снабдевања углавном из трећих земаља). Јавност у Србији се стога с правом пита – зашто у државама чланицама ЕУ које имају значајне резерве критичних сировина, попут Немачке, Француске, Шпаније, Чешке и Аустрије, нема рударења литијума? Да ли је могуће да се без пружања чврстих гаранција у погледу поштовања људских права, еколошких, економских и управљачких стандарда, одобре „стратешки пројекти” ЕУ за које не постоји ваљана подршка академске заједнице и поверење јавности? Какве би биле последице оваквог поступања по геополитичку позицију, националну и економску безбедност Србије?

**REGULATION OF THE EUROPEAN UNION ON THE ESTABLISHMENT
OF A FRAMEWORK FOR ENSURING A SECURE AND SUSTAINABLE
SUPPLY OF CRITICAL RAW MATERIALS**

Duško DIMITRIJEVIĆ*

Abstract: Access to critical raw materials is of key importance for the European Union's (EU) economy, the functioning of its internal market, and achieving the goals of the green and digital transition. The risk of disruptions in the supply of these raw materials is constantly growing due to growing geopolitical tensions and competition in the field of resources. Therefore, if the issue of increased demand is not solved optimally, the increased demand for critical raw materials could have negative consequences for the environment and society. Considering the complexity and transnational nature of value chains of critical raw materials, uncoordinated national measures to ensure a safe and sustainable supply of critical raw materials contain the risk of disrupting the functioning of the internal market. In order to overcome these situations and protect the functioning of the EU internal market, on April 11, 2024, the European Parliament and the Council adopted Regulation 2024/1252 on the establishment of a framework for ensuring a secure and sustainable supply of critical raw materials, which created the prerequisites for protection of the economic resilience of the EU and its strategic autonomy.

Keywords: EU, critical raw materials, safe and sustainable supply, internal market.

*Institute of International Politics and Economics, Belgrade. E-mail: dimitrijevic@diplomacy.bg.ac.rs; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3375-7280>.